

У гэтую суботу нехта з жыхароў Іўя аздабляе вярбу, а хтосьці — ужо фарбуе яйкі. Як і штогод, тут вырастае цэлае Велікоднае дрэва, упрыгожанае пісанкамі — такая традыцыя была запачаткавана летась і ўжо паспела прыжыцца. Над краявідамі былога мястэчка нібы лунае постаць Хрыста (“Прывітанне з Рыа!” — жартуюць аматары сэлфі). Магчыма, гэта адзінае ў нашым бурлівым свеце месца, дзе мусульманскія дзеткі на Вялікдзень таксама гуляюць у біткі — проста з павагі да мясцовых традыцый.

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

Велікоднае дрэва і яго галінкі

Народныя звычаі ды ўмельствы цудоўна дапасаваліся да светлага свята Ўваскрэсення Хрыстовага, дапаўняючы ў сваёсаблівы спосаб яго духоўны змест, упрыгожваючы яго бы тая вішанька на торце. Шмат у чым менавіта яны аб’ядноўваюць наш спрадвеку поліканфесійны край.

Таму і нядзіўна, што Вялікдзень — як каталіцкі, так і праваслаўны, — становіцца важнай падзеяй не толькі ў рэлігійным, але і ў культурным календары. Бо сёння тая традыцыя зазвычай зберагаюцца — ды і проста жывуць! — менавіта ва ўстановах культуры, раскіданых па ўсёй краіне.

Заканчэнне — на старонцы 3.

Работнікі культуры Іўя каля Велікоднага дрэва.

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА" ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ.

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце "Белпошты" (пункт "Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі").

Соцыум

ЯК МОЖНА НАВУЧЫЦЬ ПАМЯЦІ

Як гаварыць з дзецьмі пра гісторыю і чаму не заўжды ім на карысць ідуць культпаходы, разважае “К”.

ст. 4 — 5

Тэма

“ЗВАЛКА” БЕЗ СТАТУСУ

“К” запыталася ў збіральніка якараў з Бешанковічаў Андрэя Трубецкага, ці можна з прыватнай калекцыі зрабіць прыватны музей.

ст. 7

Праз гасцінец

ЦІ ПРАЦЯГНЕ ЯНА ДЫНАСТЫЮ?

“К” з’ездзіла ў вёску Новіны Бярэзінскага раёна і ўпэўнілася, што жыве на сяле культура, хто б там чаго ні казаў.

ст. 11

Афіцыйна

Міністэрства культуры звяртаецца да кінематаграфічнай супольнасці з прапановай прыняць удзел у распрацоўцы стратэгіі развіцця кінематаграфіі Рэспублікі Беларусь.

У дакуменце будуць прааналізаваны стан і праблемы існавання беларускага кінематографа, асноўныя кірункі яго развіцця, а таксама вызначаны перспектывы ўзаемадзейнасці кінематаграфічнай супольнасці ў мэтах спрыяння развіццю нацыянальнага кінамастацтва і фарміраванню айчынай кінмадустаны.

Мяркуюцца, што асноўныя рэзультаты стратэгіі будуць звязаны з пытаннямі развіцця фільмавытворчасці, у тым ліку дзейнасці Нацыянальнай кінастудыі “Беларусьфільм”, дзяржаўных і прыватных фільмавытворчых арганізацый, незалежных прадзюсараў, функцыянавання кінапракату і стварэння спрыяльных умоў для дэманстрацыі фільмаў беларускіх рэжысёраў і вытворцаў, прафесійнай адукацыі, падтрымкі маладых кінематаграфістаў, пашырэння міжнароднага супрацоўніцтва і развіцця фестывальнага руху, а таксама ўзаемадзейнасці органаў дзяржаўнага кіравання, творчых саюзаў і грамадскіх арганізацый кінематаграфістаў. У праект дакумента могуць быць таксама ўключаны іншыя пытанні, якія паспрыяюць прагрэсіўнаму развіццю айчынай кінематаграфіі.

Даслаць свае меркаванні можна да 16 красавіка 2018 года на адрас: 14-02@kultura.by.

Кантактная асоба: намеснік начальніка аддзела па кінематаграфіі Бязуглы Аляксей Мікалаевіч (+375 17 204 86 08).

“У такой невялікай краіне шмат таленавітых людзей”

Аўтар блакбастэраў Цімур Бекмамбетаў наведваў Нацыянальную кінастудыю “Беларусьфільм”.

Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ

Кінематаграфісту паказаў натурпляцоўку ля Смалявічаў, затым ён з вялікай цікакасцю агледзеў павільён і цэхі “Беларусьфільма”.

— Кожнаму рэжысёру з Еўропы будзе лёгка працаваць на вашай кінастудыі, бо тут усё наладжана так сама, як і ў іншых кінакампаніях, — адзначыў гасць пасля экскурсіі. — Больш за ўсё ўражвае арганізаванасць і парадак, прафесійны падыход да захоўвання калекцый. Заўважна, што тут назапашаны вопыт многіх пакаленняў.

— Для нас магчымасць падрыхтоўкі праекта з такой асобай як Цімур Бекмамбетаў — знакавая падзея, — падкрэсліў генеральны дырэктар кінастудыі Уладзімір Карачэўскі, — але пакуль агучваць дэталі не будзем — рэжысёр першы раз у нашай краіне, мы знаходзімся на стадыі перамоваў і азна-

ямлення з нашымі магчымасцямі.

Як высветлілася, у Цімура Бекмамбетава ёсць сваякі ў вёсцы Дуброўна пад Оршай, а таксама ён паабяцаў, што адну з навэл наступных “Елак” дакладна будзе здымаць у Мінску. Кінематаграфіст дадаў, што яго прывабліваюць у нашай краіне не толькі здымачныя пляцоўкі ці кінабаза, але і крэатыўныя індустрыі — распрацоўкі IT-спецыялістаў.

— У мяне шмат сяброў і знаёмых з Беларусі, якія скарылі свет сваімі ідэямі, — падкрэсліў ён. — Вядомыя ў свеце World of tanks, MSQRD. Гэта феноменальна, што ў такой невялікай краіне шмат таленавітых людзей. І акурат з’яўленне ў Беларусі сучаснага, высокатэхналагічнага кінапраекта з выкарыстаннем IT-тэхналогій мне падаецца цалкам арганічным.

Цімур Бекмамбетаў наведваў Мінск разам з расійскім сцэнарыстам Ільёй Цофіным. Магчыма, ідуць перамовы аб стварэнні карціны, дзе пэўным чынам могуць быць задзейнічаны рэсурсы беларускага боку.

Падарунак філатэлістам і не толькі

23 сакавіка Наваполацк прыцягнуў увагу і філатэлістаў, і аматараў нестандартных культурных падзей. У гэты дзень адбылося ўрачыстае гашэнне маркі “Наваполацк — культурная сталіца Беларусі”. Дызыйн мастацкага маркіраванага канверта распрацаваў кіраўнік гарадскога архітэктурнага бюро Аляксандр Пісарук.

Яўген РАГІН

Наклад канверта — 65 тысяч асобнікаў. На ім адлюстраваны Свята-Міхайлаўская царква, касцёл Найсвяцейшага Сэрца Ісуса Хрыста, Палац

культуры “Нафтан” ды герб горада. Урачыстая частка мерапрыемства адбылася ў будынку Палаца шлюбу, дзелавая — у аддзяленні паштовай сувязі.

На здымках: Пагашаны канверт; спецтэмпель трымае старшыня Наваполацкага гарадскога савета дэпутатаў Алег Буевіч, дырэктар віцебскага філіяла РУП “Белпошта” Сяргей Максак, кіраўнік справамі Наваполацкага гарвыканкама Валянціна Мартыненка.

Мастачка, якая гуляе з запалкамі

У Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры ўручылі прэмію імя заслужанага дзеяча мастацтваў Рэспублікі Беларусь Івана Ушакова. Найлепшымі сцэнографамі назвалі Кацярыну Шымановіч і Дар’ю Новік.

Настасся ПАНКРАТАВА

Прэмія заснавана ў 2000 годзе Дзяржаўным музеем гісторыі тэатральнай і музычнай культуры сумесна з Беларускай фундацыяй культуры па ініцыятыве ўдавы сьлынага дэкаратара Зоі Ушаковай. Такім чынам яна хацела падтрымаць маладых мастакоў — тых, якія толькі распачалі рух да вяршынь творчасці. Як зазначыў старшыня Рады БФК Уладзімір Плег, год ад году журы ўсё цікавей разглядаць дасланыя на конкурс заяўкі.

Сёлетняя прэмія адметная колькасцю ўдзельнікаў (свае работы прадставілі сем сцэнографістаў) і вялікай актыўнасцю рэгіянальных тэатраў: акрамя сталічных Купалаўскага і Тэатра лялек, за ўзнагароды спабор-

Кацярына Шымановіч атрымала прэмію за сцэнаграфію да спектакля “Запалкі” ў Купалаўскім тэатры.

нічалі праекты спектакляў Палескага драматычнага, Гомельскага абласнога драматычнага, Гомельскага гарадскога маладзёжнага, Коласаўскага тэатраў і Беларускага тэатра “Лялька”. Масцікі прадставілі макеты з эскізамі касцюмаў і дэкарацый, афішамі, відэазапісамі. Па словах дырэктара музея Зінаіды Кучар, кожны з гэтых праектаў уяўляе з ся-

бе гатовую экспазіцыю.

Звычайна вызначалі трох лаўрэатаў, аднак сёлета журы, у склад якога ўваходзяць паважныя беларускія сцэнографы, вырашыла абмежавацца дзвюма ўзнагародамі. Другую прэмію аддалі Дар’ю Дубовіку за спектакль “Мой надзейны сябра: 101” (Беларускі тэатр “Лялька”, рэжысёр Віктар Клімчук).

Пераможцам конкурсу стала мастак Кацярына Шымановіч — за сцэнаграфію да пастаноўкі “Запалкі” на Камернай сцэне Купалаўскага тэатра яна атрымала дыплом БФК і права выставіць свае работы ў музеі ў Музычным завулку. Акрамя таго, яе праект будзе закуплены ў фонды гэтай установы.

Праца над спектаклем стала для студэнткі Акадэміі мастацтваў дэбютнай. Кацярына ўлетку выпусціцца з майстэрні Барыса Герлавана. (Да слова, разам з ёй

у конкурсе прымала ўдзел яшчэ адна сёлетняя выпускніца Барыса Федасеевіча — Крысціна Баранова, якая паспела за час студэнцтва аформіць чатыры прафесійныя пастаноўкі.)

— З рэжысёрам Таццянай Ларынай мы адразу адмовіліся ад канцэпцыі бытавога развіцця спектакля, бо літаратурная аснова надзвычай шматслойная, — патлумачыла сваё сцэнаграфічнае рашэнне пераможца. — Твор Сцешыка своеасаблівы, крыху недагавораны, таму мы вырашылі змясціць герояў ва ўмоўную прастору, якая адлюстроўвала б тэматыку.

За аснову мастачка ўзяла сімвал, вынесены драматургам у назву: беляя слупы ўяўлялі цэлыя запалкі, чорныя — згарэлыя. З дапамогай праекцыі у розных сцэнах яны ператвараліся то ў дрэвы, то ў вежы, то ў гарадскія дамы, тым самым дапамагаючы глыбей раскрыць задуму рэжысёра.

— Мне было асабліва важна, што маю працу ацаніў мастацкі кіраўнік Купалаўскага Мікалай Пінігін і асабіста падзякаваў за сцэнаграфію, — прызналася Кацярына.

Прыемна даведацца, што суразмоўца не спыняецца на дасягнутым. Касцюмы да оперы “Сельскі гонар” у Вялікім былі створаны па яе эскізам. Ды і купалаўцам яна застаецца вернай: узімку ў тандэме з Сяргеем Ашухам рыхтавала сцэнаграфію да спектакля Алены Ганум “Зямля Эльзы”, а цяпер з рэжысёрам Раманам Падалякам працуе над сцэнічным вырашэннем чаканай многімі прэміеры “Радзіва “Трудок” на творы Андрэя Горвата.

Фота Паліны КАСМАЧОвай

Газета КУЛЬТУРА ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года. Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — Ілья Васільевіч СВІРЫН; **намеснік галоўнага рэдактара** — Вераніка МОЛАКАВА; **адказны сакратар** — Юрый КАРПЕНКА; **рэдактары аддзелаў:** Надзея БУНЦЭВІЧ, Яўген РАГІН; **агладальнікі рэдакцыі:** Дар’я АМЯЛЬКОВІЧ, Іна НАРКЕВІЧ, Настасся ПАНКРАТАВА, Генадзь СІВОХІН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ; **спецыяльныя карэспандэнты:** Пётр ВАСІЛЕУСКІ, Алег КЛІМАУ; **карэспандэнт** — Ганна ШАРКО; **фотакарэспандэнт** — Сяргей ЖДАНОВІЧ; **мастацкі рэдактар** — Наталля ОВАД; **карэктар** — Мая ХУТКОВА.
Сайт: www.kimpress.by. E-mail: kultura@tut.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, чацвёрты паверх. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Рэкламны адзел: тэл. (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыя выдавечкага ўстанова “КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА”.
Дырэктар — СЛАБОДЗІЧ Ірына Аляксееўна; **першы намеснік дырэктара** — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Прыёмная: (017) 334 57 41. 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Чацвёрты паверх. Бухгалтэрыя: (017) 334 57 35.
Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рупіцы не рэзюмуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў. “Матэрыялы на правах рэкламы.”
© “Культура”, 2018. Наклад 4 006. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісана ў друк 30.03.2018 у 18.30. Замова 1017. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства “Выдавечтва “Беларускі Дом друку”. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Пр. Незалежнасці, 79, 220013, Мінск.

Увага! Аб’ява!*

Установа адукацыі “Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў”

аб’яўляе конкурс на замяшчэнне пасады прафесарска-выкладчыцкага складу:

— дацэнт кафедры сцэнічнай мовы, вакалу і пластычных дысцыплін (2).

Тэрмін падачы заяў — адзін месяц з дня апублікавання аб’явы. Заявы і дакументы, згодна з Палажэннем аб конкурсе, падаваць на імя рэктара Акадэміі на адрас: 220012, г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 81, адзел кадраў, тэлефон — 366-93-41.

Калектыў Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы выказвае шчырыя спачуванні загадчыку аддзела культуры-адукацыйнай работы Вользе Генадзьеўне Пархімовіч і музейнаму наглядчыку Галіне Уладзіміраўне Рабцэвіч у сувязі з вялікай стратай — смерцю бацькі і мужа.

Велікоднае дрэва і яго галінкі

(Заканчэнне.)

Пачатак на старонцы 1.)

На першы погляд, гэты райцэнтр не надта адрозніваецца ад іншых невялікіх гарадоў, якія выраслі са старадаўніх мястэчак і ў значнай меры захавалі месцавы побыт. Забудова ў асноўным сядзібная — традыцыйная, без архітэктурнай вытанчанасці. Назвы вуліц — з савецкай эпохі. Грамадскае жыццё засяроджана на цэнтральнай (і адзінай) плошчы, па перыметры якой размешчаны ўстановы ўлады і культурныя аб'екты, а ў цэнтры — манумент.

Ён дамінуе над прасторай плошчы і з'яўляецца, па сутнасці, сімвалам горада. Але ідэя яго папраўдзе ўнікальная: ушанаванне рэлігійнай згоды, якая пануе ў Іўі ці не з моманту заснавання паселішча. На чатырох пілонах змешчаны сімвалы чатырох веравызнанняў і рэлігій, якія спакоўне мірна суіснавалі на гэтых землях — праслаўля, каталіцтва, ісламу ды іудаізму.

“ПРОСТА ТАМУ, ШТО ЖЫВЁМ ПОБАЧ”

Мультикультуралізм стаў, па сутнасці, мясцовым брэндам. І, калі зайшла гаворка пра заснаванне ў Іўі свайго музея, ад звычайнага краязнаўчага фармату вырашылі адмовіцца. Распрацоўшчыкі канцэпцыі з Гродзенскага гісторыка-археалагічнага музея прапанавалі засяродзіцца на ідэі суквецця розных культур і канфесій, а мясцовыя ўлады актыўна падтрымалі ідэю. Так і з'явіўся адзіны ў Беларусі ў сваім родзе Музей нацыянальных культур. У ягоных залах сапраўды адчуваеш, што ўсе мы, незалежна ад мовы, канфесійнай і этнічнай прыналежнасці — дзеці адной зямлі і грамадзяне адной дзяржавы.

— Канфесійную прыналежнасць можна лічыць і культурным кодам асобы, і маральнай асновай ладу жыцця. Гэта кожны вырашае

Памятны знак у цэнтры Іўя.

для сябе сам, — гаворыць дырэктарка музея Кацярына Маскалевіч. — Бог адзін, а шляхоў да яго шмат, таму і існуюць розныя веравызнанні. У нас не толькі горад шматканфесійны, але нават наш музейны калектыў. Я — праслаўная хрысціянка, але ў музеі мы ўсе разам адзначаем татарскія святы — Рамадан, Курбан-байрам. Наша супрацоўніца Марыя Бекіраўна заўжды ў такія дні

Ірына Смірнова.

прыносяць на працу хатнюю выпечку.

Як распавяла спадарыня Кацярына, іўеўскія татары (а мястэчка, калі хто не ведае, ці не з часоў Вітаўта лічыцца на Беларусі іх неафіцыйнай сталіцай) маюць неверагодны для мусульман звычай — яны адзначаюць Вялікдзень! Проста па той прычыне, што жывуць побач з хрысціянамі.

— Яны таксама фарбуюць яйкі ў чырвоны колер, а непасрэдна ў каталіцкую Вялікую пятніцу татарскія дзеткі будуць хадзіць з гэтымі яйкамі па дамах і віншаваць

суседзяў, — кажа дырэктарка музея. — Гэта ніяк не звязана з ісламам і трактуюцца менавіта як мясцовая культурная традыцыя. Як нейкі знак салідарнасці, таго, што мы ўсе тут свае.

Дарэчы, сама спадарыня Кацярына родам з Маладзечна. У Іўе трапіла паводле размеркавання пасля заканчэння ўніверсітэта культуры і мастацтваў. Потым з'ехала ў Мінск, які палюбіла за час

зусім няшмат. Яна — вядомая не толькі ў Іўі майстрыха па пляценні вярбінак, член Беларускага саюза майстроў.

— Мы з дзяцінства прывучаныя святкаваць Вербную нядзелю, — кажа Ірына. — Памятаю, як на гэце святы вярбу з трох галінак рабілі мае бацькі, давалі розныя кветкі, ядловец, і абавязкова перавязвалі чырвонай ніткай. Дарэчы, дзед мой займаўся саломаліценнем.

Велікодныя забаўкі іўеўскіх школьнікаў.

Так што народнае мастацтва ўспрымаю на генетычным узроўні. Пачынала кіраўніком дзіцячага гуртка менавіта па саломаліценні, цяпер маю Клуб майстроў, дзе працуюць людзі розных узростаў. І некай прыйшла да таго, каб з саломы вербы рабіць

традыцыйны ў гэтай справе матэрыял, як саломы.

— Яны маюць нязменны попыт, хаця і значна даражэйшыя за тых, што можна прыдбаць на рынку, — кажа майстрыха. — Магчыма, спрацоўвае асацыяцыя, што Ісус нарадзіўся ў яслях, дзе сена і саломы... Зноў жа, жыта як сімвал багацця. Саломы зыхаціць як золата! А ромбікі, якія мы скарыстоўваем у аздобе вярбы,

— Наш горад у пэўнай ступені можна лічыць люстэркам рэлігійнай сітуацыі ў Беларусі, — лічыць яна. — Тут да веры і веравызнання ставяцца сур'ёзна. У Іўі прадстаўлены асноўныя канфесіі нашай краіны, прычым з малой тэрыторыі, у прасторы, дзе ўсе адзін аднаго ведаюць.

Сама спадарыня Кацярына — праслаўная. Бярэчынны ўдзел у жыцці прыхода:

— Мы не проста традыцыйны прытрымліваемся, але імкнемся глыбока верыць ды жыць паводле Евангелія. Цяпер вось — Вялікі пост, вельмі важны для хрысціян на час. Перад святам Уваскрэсення трэба не толькі хату прыбраць, але і думкі да ладу прывесці. Зразумела, пойдзем усёй сям'ёй на Усяночную ў Вялікую суботу. Будзем і яйкі свяціць пасля.

Шырокі распаўсюд мае меркаванне, што сутнасць журналісцкай працы ў тым, каб натрэніраваным вокам вылучыць сенсацыі з інфармацыйнага смецця і ў адаптаваным выглядзе прадставіць прагнай на цікавосткі грамадства. Як на маю думку, гэта не зусім так. У сусветнай гісторыі, уключна з нашай рэчаіснасцю, ёсць толькі адна сенсацыя. Надарылася яна неадзе дзве тысячы гадоў таму, даволі далёка ад нашай зямлі і доўжыцца дагэтуль.

Тады на ўскрайку Рымскай імперыі з'явіўся Той, хто прапанаваў грамадству абсалютна фантастычную (нават сёння) ідэю: “Давайце жыць дружна!” Што было потым — чытайце ў Бібліі. Як паказвае гісторыя, чалавецтва прыняла згаданы тэзіс даволі скептычна, нават агрэсіўна. Але з таго часу сям-там несупынна з'яўляюцца асяродкі, дзе тых словы знаходзяць удзячную аўдыторыю. Днямі я і мой калега фотажурналіст Сяргей Ждановіч такі асяродак наведвалі. Рэспубліка Беларусь, Гродзенская вобласць, Іўе.

К

вучобы. Аднак дружалюбная атмасфера Іўя вабіла яе да сябе. І калі надарылася магчымасць вярнуцца сюды, у Музей нацыянальных культур, доўга не разважала.

САЛОМА ЯК ЗОЛАТА

Наступная наша сустрэча — у Раённым доме культуры. Ірына Смірнова — загалчык аддзела рамстваў і традыцыйнай культуры размеркаванага ў гэтых сценах Цэнтра культуры і вольнага часу. Праўда, у яе самой вольнага часу ў гэтыя дні было

Кацярына Савіцкая.

У сценах ДК — надзвычай актуальная ў перадвёлкодны час выстава-кірмаш “Вярба-вербачка”. Тут можна адшукаць вербы з розных матэрыялаў, з рознай аздобай, часам вельмі густоўныя і вынаходлівыя. Шмат у якіх выкарыстаны такія не надта

ўзятыя з так звананага “павука”, які фактычна з'яўляецца сімвалічнай мадэллю Космасу.

Спадарыня Ірына — каталічка (“Сёння з сям'ёй ў касцёл пойдзем”, — некай прамовіла яна). Аднак вербы, створаныя яе ўмельнымі рукамі, свецяць не толькі ў касцёле, але і ў царкве. Пакупнікі на кірмашы маюць розную канфесійную прыналежнасць. А мясцовых работнікаў культуры можна павіншаваць з тым, што яны вынайшлі сапраўды густоўны і арыгінальны спосаб папаўнення грашыма сваёй скарбонкі. Паболей бы ў нас такога!

ЯЙКІ — УЖО ПАСЛЯ

Наступны наш суразмоўца — Кацярына Савіцкая. Яна па адукацыі настаўнік. У свой час яе запрасілі на працу ў райвыканкам, дзе цяпер і працуе.

У Магілёве завяршыўся XIII Міжнародны маладзёжны тэатральны форум “M@rt.кантакт”. У асноўнай праграме паказалі 22 спектаклі з 8 краін. А была ж яшчэ дадатковая спецыяльная, дзе глядачамі станавіліся самі ўдзельнікі! Падзеяй форуму, па версіі прафесійных крытыкаў, названа пастаноўка “Медэя. Эпізоды” незалежнага “Тэатра Дзі Капуа” з Санкт-Пецярбурга.

Надзея БУНЦЭВІЧ

мы без “выпадковых” спектакляў, і, па-другое, з-за яе насычанасці — многія паказы ішлі паралельна, таму хтосьці з крытыкаў глядзеў адну пастаноўку, хтосьці другую.

Магчыма, з гэтых жа прычын маладзёжная рэдакцыя форуму не змагла выбраць адзіны спектакль і пры аб'яўленні вынікаў

А вы абралі тэатральную падзею?

пералічыла ўсе. Вердыкт? Падзеяй форуму, паводле версіі моладзі, стала Мастацтва.

Праводзілася галасаванне і сярод публікі: пасля кожнага прагляду глядачы маглі пакадаць у спецыяль-

най скрыні свае білеты, і тых потым падлічаліся прапарцыяна колькасці прададзеных, каб велічыня залы не ўплывала на вынік. Аўдыторыя абрала самы, бадай, узнёслы і прыгожы спектакль — пластычныя навэлы “Блізкасць” Даўгаўпілскага тэатра. На другой пазіцыі аказаўся “Пансіён “Belvedere” Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек, на трэцяй — “Пустэча” Цвярскага ТЮГа.

Асобна падводзіліся вынікі інтэрнэт-галасавання, у якім узялі ўдзел 458 чалавек. Згаданая “Медэя” набрала 47 галасоў, “Пустэча” — 51,

а “Метад” Гомельскага гарадскога маладзёжнага тэатра — ажно 105, што складае прыблізна 23 працэнты ад агульнай колькасці.

Але ўсе гэтыя лічбы — матэматыка, якой немагчыма “праверыць гармонію”. Бо пераможцы — не адно ўдзельнікі, а ўсе глядачы, што спрычыніліся да форуму, які даўно ўжо стаў адной з самых значных падзей тэатральнага мастацтва ўсёй Беларусі.

К

Больш падрабязна пра спектаклі форуму — у наступных нумарах “К”.

Калонка рэдактара

Культпаход у добрым сэнсе слова

Матэрыялы гэтага развороту так ці іначэй тычацца тэмы адказнасці тых, хто займаецца выхаваннем моладзі. Прычым адказнасці не толькі чыста прафесійнай (у службовых абавязках жа многае не прапішаш!), а і грамадзянскай ды і проста чалавечай. І тут мы абавязкова павінны закрануць паняцце, якое ўжо даўно выклікае самыя ажыўленыя дыскусіі — “культпаход”.

Ілья СВІРЫН

На маю думку, культпаход — гэта з'ява патрэбная і карысная. Не толькі для напаяльнасці залаў і павышэння самага злабадзённага сэнна для ўстаноў культуры паказчыка — платных паслуг. Найперш яна карысная для саміх “ахвяраў”, даючы ім магчымасць волі-няволяй спрычыніцца да... прынамсі, не горшых праяў культуры. Такі фактар, як прымус (у тым ліку, і сама-), у сферы адукацыі і выхавання папросту непазбежны. Справа толькі, канешне, у характары гэтага прымусу, яго разумнасці — і, так бы мовіць, “градусе”.

Болей за тое — лічу, сэнна культпаход проста неабходны! Бо хоцькі-няхоцькі школа часцяком вымушана выконваць тую частку працы па сацыялізацыі асобы, якая раней была замацаваная за сям'ёй.

Тут нехта скажа пра прававольнага выбару. Лічу, культпаход — у добрым сэнсе слова — акурат і павінен яго забяспечыць. Зразумела, што, калі бацькі самі не ходзяць у музеі ды тэатры (а такіх, прызнаем, большасць), іх дзеці нават не маюць шансаў даведацца, па якім адрасе тыя агмені культуры знаходзяцца. І я ўжо нават не кажу тут пра “складаныя” семі.

Таму школьнаму настаўніку нічога не застаецца, як адвесці малых у музей альбо тэатр за ручку — што будзе карысна хаця б нават у плане агульнага развіцця. Іншая справа, як гэты фармат культпаходу ў нас увасабляецца. Бо д'ябал, як вядома, хаваецца ў дэталях.

Вельмі часта культпаход — гэта не арганічны складнік навучальнага або выхаваўчага працэсу. Гэта — “абавязалаўка”, з усімі выняткамі такога падыходу. Нейкі мясцовы чыноўнік “абавязвае забяспечыць” дырэктара школы, той — настаўнікаў, а яны са скрыгатам зубоўным (сам чуў!) цягнуць вучняў.

Выбіраць, куды ісці, не даводзіцца. Таму ніхто асабліва нават не цікавіцца, а што там, уласна, будучы па-

казваць. Ніхто, вядома, не будзе рыхтаваць дзяцей да ўбачанага — хаця ў некаторых выпадках гэта рабіць трэба абавязкова. Ніхто не будзе пытаць потым пра іх уражанні для асэнсавання і замацавання атрыманага досведу. Дый што там! Часам, як сведчыць практыка, не бярэцца да ўвагі нават узростава катэгорыя! Адбыць павіннасць — і справе канец.

На маю думку, культпаход — гэта выдатная форма супрацоўніцтва сфер культуры і адукацыі, у роднаскасці якіх ніхто нават не сумняваецца. Перакананы, што на гэтай ніве могуць вырасці цікавыя творчыя плады — вядома, калі адысці ад звыклых схем “ўцхохванна білецікаў”. Я маю на ўвазе, скажам, музейныя і канцэртныя праграмы — дый нават цэлыя спектаклі! — шчыльна інтэраваныя ў навучальны працэс. І калі пакорпацца ў рэгіянальнай практыцы, там можна знайсці не адну сотню станоўчых прыкладаў такога супрацоўніцтва.

Аднак для гэтага патрэбна планавасць — ізноў жа, у добрым сэнсе слова. Пакуль жа ў нас часцяком усё адбываецца спарадычна. Паволі... не ведаю чаго, але дакладна не розуму.

Мае дзеці вучацца ў беларускамоўнай гімназіі, старэйшы — ужо ў пятым класе. Напярэдадні канікул іх зазвычай возяць на экскурсіі — то на кандытарскую фабрыку, то на камбінат, дзе робяць глазураваныя сыркі. А вось, скажам, у музей народнай архітэктуры і побыту іх класы за ўвесь час не вазілі ні разу! Хаця ўпэўнены, што літаральна кожны школяр Беларусі павінен хаця б раз у жыцці пабываць у тым музеі, які ў пэўны спосаб адлюстроўвае наш нацыянальны код. Пажадана і некалькі разоў: спярша ў пачатковых класах, а потым у старэйшых.

Пабываць — і ні ў якім разе не расчаравацца, атрымаўшы ад музейшчыкаў менавіта тое, чаго патрабуе іх юная душа на дадзеным этапе жыцця. Ні каліва не сумняюся, што такое магчыма! Але гэта ўжо адказная і творчая задача для музейшчыкаў.

Як можна навучыць Памяці

75-я гадавіна трагедыі ў Хатыні стала нагодай для цэлага шэрагу мемарыяльных падзей. У іх ліку — кінапаказы, канцэрт-рэквіем у Белдзяржфілармоніі, прэзентацыя кнігі дырэктара Мемарыяльнага комплексу “Хатынь” Артура Зельскага. Але асабліваю ўвагу, на маю думку, варта звярнуць на міжнародны форум “Чалавечнасць у гады бесчалавечнасці. Захаванне памяці пра ахвяр сярод мірнага насельніцтва ў гады Другой сусветнай вайны ў савецкі і постсавецкі час: гістарычны, адукацыйны і сацыяльна-культурны кантэкст”, арганізаваны Міжнародным грамадскім аб'яднаннем “Узаемапаразуменне” супольна з Мемарыяльным комплексам “Хатынь” пры падтрымцы германскага фонду “Памяць, адказнасць і будучыня” і Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. І справа не столькі ў маштабах мерапрыемства, удзел у якім узялі прадстаўнікі шасці краін. Справа найперш у яго надзвычайнай актуальнасці для грамадства — сённяшняга і будучага.

Генадзь ВОХІН / Фота Сяргея ЖДАНОВІЧА

“АДЧЫНІЦЬ ДЛЯ ІХ ДЗВЕРЫ”

Пры наяўнасці патрэбнага фінансавання заўжды можна правесці вялікую навуковую імпрэзу “на тэму” з запрошанымі VIP-гасцямі. Але ў Міжнародным грамадскім аб'яднанні “Узаемапаразуменне” вырашылі зрабіць інакш і арганізаваць адукацыйную праграму з

разлікам на канкрэтныя вынікі.

— Пампезныя навуковыя форуму вымагаюць шмат грошай, але не заўсёды прыносяць плён. Наша арганізацыя працуе з ахвярамі нацызму, з былымі вязнямі канцэнтрацыйных лагераў, і мы прыйшлі да высновы, што вельмі важны складнік іх жыцця — гэта ўключанасць

у сацыяльныя працэсы, — падкрэсліла старшыня праўлення аб'яднання Анжаліка Аношка. — Наша справа — стварыць для гэтага ўмовы.

Як адзначае спадарыня Анжаліка, гэта робіцца праз праграмы арганізацыі, адна з якіх — “Месца сустрэчы: дыялог”. Цягам некалькіх гадоў праводзіліся інтэрв'ю з былымі

вязнямі канцлагераў з мэтай перадачы іх досведу маладым людзям.

— Тыя ўрокі мужнасці, якія цяпер праходзяць у школах, фактычна не змяніліся з тых часоў, калі ў школе навучалася і я сама, — мяркуе суразмоўца. — На жаль, вельмі часта такія ўрокі мала чаго даюць. Калі дзеці бачаць, што настаўнік толькі адбывае “павіннасць”, то які інтарэс у іх можа ўзнікнуць? Яны сядзяць і сумуюць.

Як паказвае практыка, нават не кожны ветэран здатны без адмысловай падрыхтоўкі данесці дзесяці гады вайны — ды яшчэ так, каб зачэпіць іх сваім расповедам за жывое. Зразумела, гэта можа і далёка не кожны настаўнік — часта сам учарашні вучань. Таму патрэбны новыя адукацыйныя праграмы і метадыкі.

— Мне падаецца, што вельмі важна мяняць фармат размовы з маладымі людзьмі, — кажа Анжаліка Аношка.

У той самы час, суразмоўца зусім не сумняваецца ў эфектыўнасці традыцыйных сустрэч з ветэранамі. Але дадае, што маладая аўдыторыя павінна быць падрыхтаванай да такой размовы. Па яе словах, цікавіцца лёсамі сталых людзей трэба не тады, калі наступае адпаведная дата, а тады, калі ў іх з маладымі людзьмі з'явіцца агульны каштоўнасці.

Таму неабходна будаваць агульную платформу ў працы з гістарычнай памяццю ў маладых і больш сталых людзей. Як адзначыла спадарыня Анжаліка, памылка існай сістэмы работы з гістарычнай памяццю ў тым, што маладых людзей спрабуюць “уцягваць” у яе, навучаць іх чамусьці, неяк на іх уздзеінічаць. Але гэта — прыныпова няправільны падыход. Наадварот, трэба адчыніць

А ў дадатак — скандал?

Мяркую, кожны з нас бываў у падобнай сітуацыі. Спадзяюся, менавіта ў якасці тых, хто пакутуе ад шумных суседзяў. Мне давалося сутыкнуцца з ёю на нядаўнім паказе адрэстаўраванай версіі “Ідзі і глядзі” Элема Клімава, якая дэманстравалася ў сталічным ДOME кіно. Цудоўная ініцыятыва, на маю думку, была сапсаваная фарматам знаёмага ўсім культпаходу.

На значную кінападзею запрасілі школьнікаў. Менавіта іх па-

водзіны і зрабілі сеанс у пэўным сэнсе запамінальным. Хтосьці збег менавіта ў якасці тых, камусьці было цяжка глядзець фільм, сёй-той нават смяяўся падчас сцэн, якія прадугледжвалі, здаецца, зусім іншую рэакцыю. Дзеля справядлівасці адзначу, што сярод падлеткаў, юнакоў і дзяўчат былі і тыя, хто ўразіўся ўбачаным ды нават заплакаў. Магчыма, дзеля гэтых нямногіх і варта было ладзіць культпаход на такі паказ. Але... па шчырасці, я так не думаю.

Мне здаецца, фармат “культпахода ў (кіна) тэатр” даўно састарэў. І праблема тут — менавіта ў абязалаўцы. Хочаш ці не хочаш, ці не падабаецца, — усе ідуць і ты ідзеш. А ў выніку — згублены час, грошы і страчаныя нервы тваіх суседзяў па зале. Тых, хто прыйшоў свядома. Прычым збоі “культпаход” усё часцей дае на паказах тых стужак, якія вымагаюць ад настаўніка падрыхтоўкі аўдыторыі і ўвогуле ўсведамлення таго, на

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

для моладзі дзверы — і яна сама навучыцца.

ПАТЛУМАЧЫЦЬ, “НАШТО ГЭТА ТРЭБА”

Шэраг секцый форума быў прысвечаны менавіта рабоце з дзецьмі. І гэта невыпадкова, бо праблема гістарычнай памяці найбольш востра працягваецца праз брак яе трансляцыі маладой генерацыі. Як адзначыла выкладчыца з Віцебска Ганна Жукава, школьнікі часта не зусім разумеюць, навошта гэта патрэбна — памятаць пра нястачы вайны, Халакост, цяжкія партызанскага змагання, забойствы ні ў чым не вінаватых людзей і спаленні цэлых вёсак. Маўляў, чаму б проста не жыць сённяшнім днём?

Як жа дастукацца да іх сэрцаў і розумаў? Настаўнікі-практыкі тут апрабуюць розныя спосабы. І самы эфектыўны з іх — праз асабістую ідэнтыфікацыю з удзельнікамі падзей.

— Я заўжды прашу сваіх вучняў у якасці хатняга задання паглядзець мастацкі фільм “Стары і хлопчык”, які выйшаў у Францыі ў 1967 годзе, складзі партрэт галоўных герояў, апісаць абставіны іх сустрэчы і вызначыць прычыны сяброўства, — распавя-

дае пра сваю ўласную метадыку спадарыня Ганна. — Гэта вельмі дапамагае ў навучальным працэсе, бо фільм — амаль аўтабіяграфічны. Герой кінастужкі, дзевяцігадовы яўрэйскі хлопчык, прыносіць шмат клопатаў сваім бацькам. Не жадаючы лічыцца са сваім “асаблівым” становішчам у акупаванай Францыі, ён спрабуе весці жыццё “нармальнага”, не-яўрэйскага дзіцяці. Як складваецца яго лёс, як наладжваюцца стасункі з навакольным светам — пра гэта мы і вядзем размову.

— Дзеці не разумеюць, што падзеі сённяшняга дня могуць быць вельмі падобнымі да падзей мінулага, — дадае Анжэліка Аношка. — Таму ім трэба задаваць пытанне “Што трэба зрабіць, каб гэта не паўтарылася?” Чаму адбываюцца войны — і раней, і цяпер? Мы ж часам не шукаем адказаў, а проста агучваем лозунгі. Вельмі важна даць юнай аўдыторыі магчымасць разабрацца самастойна.

Як патлумачыла Ганна Жукава, у канцэпцыі школьнага навучання адной з галоўных задач з’яўляецца развіццё культуры гістарычнай памяці навучэнцаў і арыентаванасць іх на гуманістычныя каштоў-

насці. Школьная адукацыя павінна дапамагаць маладому чалавеку сфарміравацца як асоба, падрыхтаваць яго да жыцця ў сучасным грамадстве, выкрышталізаваць выразную маральную пазіцыю. Але пры гэтым шэраг важных тэм у праграме папросту адсутнічае.

— На жаль, тэма Халакосту не выдзелена асобна ў праграмных матэрыялах па гісторыі і грамадазнаўстве ў старэйшых класах, — кажа выкладчыца. — Аднак настаўнік можа разгледзець яе з уласнай ініцыятывай ў кантэксце іншых тэм. Так, падчас разгляду тэмы “Дыялог культур” мы вывучаем тэрміны “этнацэнтрызм” і “ксенафобія”.

ГІСТОРЫЯ — НЕ ТОЛЬКІ Ў АРХІВАХ

І сапраўды, як паказаў агучаны падчас адной з секцый досвед

работы дакументальнага цэнтра “Парахавая фабрыка ў Лібенаў” у Германіі, менавіта самастойная праца моладзі з культурай памяці дае найбольшы выхавальны плён. Кіраўнік праекта Марцін Гузэ і яго ўдзельнікі — нямецкія валанцёры — падазяліліся сваім досведам.

Дзеці з мястэчка Лібенаў — часта са складаным лёсам або з сацыяльна-неабароненым сем’яў — працуюць у штогадовых летніках над узнаўленнем імёнаў загінулых гастарбайтараў, якія ў гады вайны працавалі на тамтэйшай фабрыцы, вышукваюць іх сваякоў. І выяўляецца, што адна справа — працаваць з тэмай нацыянал-сацыялізму ў вялікіх гарадах, дзе кожны — сам па сабе. А зусім іншая — у мястэчках ці вёсках, дзе і сёння жывуць тыя людзі, чыя бацькі выкарыстоўвалі працу ваеннапалонных у сваіх гаспадарках. Гэта дае асабісты досвед працы з гісторыяй.

— У Германіі існуе даволі шмат падобных ініцыятыў, — дадае Анжэліка Аношка, — і вопыт іх работы па прыцягненні маладой генерацыі да працы з гістарычнай свядомасцю вельмі карысны для іншых краін. Аднак, на вялікі жаль, нам прынамсі яшчэ не хапае ініцыятыўных людзей на месцах, якія б маглі рэалізоўваць падобныя праекты. Бо сапраўдная гісторыя — яна не ў архівах. Яна — у жыцці.

які фільм ён вядзе класіфікацыю.

Так, у 2016 годзе ў кінатэатры “Піянер” быў сарваны сеанс фестывальнай карціны “Брамнік” бельгійскага рэжысёра Гіёма Сенеа ў рамках конкурсу фільмаў для дзіцячай і падлеткавай аўдыторыі “Лістападзік”. Узроставае абмежаванне 14+ было не заўважана педагогамі, і ў выніку стужка, якая закранае праблему ранняй цяжарнасці, ужо непасрэдна ў кіназале падалася ім занадта амаральнай. І сапраўды, на той сеанс прывялі гурбой... пяці-класнікаў! Паказ быў

спынены і супрацоўнікі кінатэатра прымусілі запусціць мультфільм, які ў той час ішоў у пракаце.

Якое кіно? Які спектакль? На жаль, гэтыя істотныя рэчы ў фармаце планавага культурна-праграмнага ўсё часцей адыходзяць на другі план перад выключна арганізацыйнымі момантамі. У выніку, на той жа “Лістападзік” зацікаўлены бацькі не могуць набыць квітку, бо яны размеркаваныя і разабраныя школамі. А скаляры, якіх масава вядуць на сеанс, часам нават не разумеюць, на што патрапілі. Пасля

некалькіх хвілін “незразумелага” кіно, яны без ваганняў “утыркаюцца” ў свае мабільныя тэлефоны.

І што маем у выніку? Намаганні арганізатараў імпрэзаў, якія біліся за ўнікальны паказ ці нацыянальную прэм’еру — знівіраваныя. Задавальнае ад прагляду выбітнай карціны — сапсаванае. Усведамленне школьнікамі ўбачанай карціны — сумнеўнае. Ні сабе, як гаворыцца, ні людзям. Ды яшчэ разпораз і скандал у дадатак.

Дык якое ж выйсце? Уважлівая праца з дзе-

цямі. Іх падрыхтоўка да складанай, але важнай карціны. Пасля паказу — сумеснае абмеркаванне з дарослымі. Я памятую, якімі каштоўнымі для мяне былі размовы з бацькамі пра ўбачаную спектаклі і кінастужкі. Менавіта сумесны выбар кіно ці тэатральнай пастаўкі заахвочвае дзяцей быць актыўнымі глядачамі. І калі падтрымаць іх цікавасць і развіць крытычнае мысленне — напэўна, такім чынам і нараджаецца той чулы глядач, аб якім марыць кожны творца.

Дзяжурны па нумары

Дзякуй, куфэрак!

Бліскучы прэзіят Барыс Сачанка здзіўляў калег тым, што з усіх без выключэння камандзіровак прывозіў кнігі. Чамаданамі! І не асабліва турбаваўся, ці памесцяцца яны на хатніх паліцах. Маўляў, чалавек і тысячы ягоных кніг заўжды знойдуць паразуменне ў прасторы, часе і філасофскім асэнсаванні матэрыі. Такім жа неўтаймоўным збіральнікам папярочных выданняў стаў і пляменнік Сачанкі — Барыс Пятровіч, таксама не абы-які прэзіят. Такіх з часін Максіма Багдановіча называюць Кніжнікамі.

Яўген РАГІН

наваць доўгатэрміновы квест з непрадказальным вынікам...

Па суботах я хадзіў у бібліятэку. Знаёмыя мужыкі ля пад’езда, падлічваючы манеты “на рэанімацыю”, спагадліва казалі мне ў спіну: “Хворы”. Летась я з бібліятэкі выпісаўся. Не з-за спагадлівасці знаёмых, а зусім з іншай прычыны. З чатырох букіністык Мінска выкупіў столькі кніг, што для таго, каб іх прачытаць, спатрэбіцца не адзін год. І сынам сваім на дні нараджэння ды іншыя святы я рыхтую выключна кніжныя падарункі. Ды і ўвогуле, кватэры без запоўненых кніжных паліц і шафаў падаюцца мне безнадзейна змрочнымі. Жыву пасярод кніг, адчуваю іхнюю гаючую энергію, лячуся ёй нават тады, калі не чытаю. І мае таварышы, якія не вельмі сябруюць з кнігамі, прызнаюцца, што пабываць ў мяне ў гасцях — справа заўжды жаданая і прыемная.

Калісьці думаў, што бібліятэкары больш не выб’юць мяне з каляіны. Выбілі! Сітуацыю паспрабавала выправіць начальнік мясцовага аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі: “Ну і якая бяда, што не чытае? Затое адміністрацыйнае цудоўна!” Але як ні стараўся, не знайшоў я ўражлівых доказаў разумнага ды выніковага адміністравання. І не пытаўся, з якога раёна названыя персанажы. Хіба ў вашых такіх няма?

Бібліятэкар, які не чытае, можа стаць прычынай многіх чытацкіх бед і расчараванняў. Што ён ведае пра літаратурныя працэсы Беларусі і замежжа? Якім чынам падтрымае беларускамоўнае чытанне і ці здолее выступіць у якасці прышчыповага літаратурнага крытыка для графамана, які прэтэндуе на бібліятэчны бенефіс?

Безумоўна, ёсць прафесійныя чытачы, якія ведаюць, чаго хочучь, і якім парады бібліятэкара толькі замінаюць. Але такіх — адзінкі. З астатнімі (малымі і старымі) трэба працаваць: здзіўляць, ураджаць, браць у кніжны палон і не выпускаць з яго. Для гэтага, пагадзіцеся, неабходна трохі прыўзняцца з крэсліца: купіць бібліяровар (чытайце сённяшні агляд “На людным месцы”), наладзіць кніжны фестываль, арганізаваць парад лепшых чытачоў на галоўнай вуліцы райцэнтра, прапа-

Маці з кніжным светам пазнаёмілі таксама не бібліятэкары. Падчас акупацыі яна, падлетак, знайшла ў суседнім хлеме куфэрак рускай літаратурнай класікі, гаспадар якой, студэнт-філфакавец, сышоў на фронт добраахвотнікам. Вось гэты куфэрак плюс вялізнае асабістае жаданне штосьці памяняць у жыцці і прывялі яе пасля вызвалення ў педагагічны інстытут, які стаў пасля ўніверсітэтам імя Скарыны. Так што я — спадчыннік таго куфэрака.

А бібліятэкары? Бібліятэкары самі павінны вызначаць свой лёс.

Тую ролю, якую найўнае мастацтва адыграла ў развіцці беларускай культуры, мы ўсвядомілі толькі параўнальна нядаўна. Малявання дываны Язэпа Драздовіча і Алены Кіш трывала ўвайшлі ў яе залаты фонд. І таму варта звярнуць належную ўвагу на сучасных наступнікаў славы тых майстроў.

Маладая мастачка Алеся Зінькевіч з вёскі Дуброва Дзяржынскага раёна, якая раптоўна пайшла з жыцця на пачатку сакавіка, дываноў не малявала, а пісала на дошцы. Аднак вобразная сістэма яе твораў, іх дэкаратыўнасць і каларыстыка сугучныя традыцыям інсітнага мастацтва. Здавалася б, у наш высокатэхналагічны час не засталася таго асяродку, які б сілкаваў падобныя практыкі. Але, як гэта было заўсёды, найўных мастакоў нібы аберагае сам Бог, і нават уздзеянне цывілізацыйных чыннікаў не ў стане парушыць іх непаўторны ўнутраны свет.

НАВУЧАННЕ МАСТАЦТВА ПРАЗ НАЗІРАННЕ ЗА НЕБАМ

Алеся нарадзілася ў 1984 годзе. З дзяцінства захоплена і шмат малявала. Паступіла на мастацкае аддзяленне Дзяржынскай дзіцячай школы мастацтваў, але з прычыны слабoga здароўя — хварэла з малага ўзросту на цукровы дыябет — здолела правучыцца толькі няпоўны год. Затое, у гэтай даволі вядомай навучальнай установе дзяўчыне пашчасціла сустрэць свайго настаўніка і сябра па жыцці Наталлю Ермаловіч, якая цяпер працуе кіраўніком Вялікасельскага дома народнай творчасці. Наталля Мікалаеўна доўгі час займалася з таленавітай вучаніцай — на грамадскіх пачатках і па асаблівай індывідуальнай праграме.

— Я адразу зразумела, што гэтую дзяўчынку ні ў якім разе нельга вучыць так, як звычайна вучаць у нас у мастацкай школе, — кажа пра сваё знаёмства з інсітнай мастачкай яе настаўніца. — Яна прыйшла да нас ужо са сваім адметным унутраным светам, і яго нельга было ламаць.

З гэтай прычыны Наталля Ермаловіч не імкнулася прышчапіць дзяўчыне навыкі акадэмічнага малявання. Як жа адбывалася выкладанне па той індывідуальнай метадыцы? Паколькі Алеся расла за-

Вучаніца Гімназіі Дзяржынска Валянціна Кулеш, Наталля Ермаловіч, Алеся Зінькевіч і яе маці Надзея.

мым малым пэндзлем (1 мм) і дэтална прамаляваць кожны ўчастак твора. Цяжка ўявіць, колькі месяцаў заняло ў яе стварэнне больш чым двухмятровага па шырыні пейзажа “Раніца”, які ўпрыгожвае сёння інтэр’еры Дома культуры ў Станькава. Затое ў насычанай фактуры жывапісу Алеся адчуваецца пульсуючая энергія жыцця.

Усё вышэй сказанае цалкам справядліва і ў дачыненні да творчасці Алеся Зінькевіч. Выкарыстоўваючы знаёмыя вобразы — найперш роднай прыроды — мастачка стварае свой гарманічны, поўны любові і дабрыні свет. Варта звярнуць увагу на тых жывёл, што насяляюць гэтае першатворнае райскае асяроддзе. Найперш тут вылучаюцца львы, чые выявы нясуць абарончую фун-

КАБ НЕ СКОНЧИЛИСЯ ФАРБЫ

Першая персанальная выстава Алеся адбылася ў 2000 годзе. Праз два гады мастачка атрымала стыпендыю спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па падтрымцы таленавітай моладзі. У 2016 годзе яе выставай “Мой сон” адкрылася галерэя ў Станькаўскім доме культуры. Тым не меней, яе абмінулі тыя праблемы, якія воляй-няволяй даводзіцца вырашаць многім талентам з народу.

Адным з тых, хто высока ацаніў здольнасць дзяўчыны, з’яўляецца мэтр неафіцыйнага беларускага мастацтва, а таксама і дасведчаны педагог Віталь Чарнабрысаў. Ён дакладна ведае, з якімі цяжкасцямі сутыкаюцца самародкі нават для таго, каб забяспечыць сябе неабходнымі для творчасці матэрыяламі.

— Раней, у савецкія часы, творчасць найўных мастакоў магла сям-так падтрымаць хаця б тыя ж прафсаюзы. А сёння такія творцы засталіся ўвогуле без сістэмнай падтрымкі, — засмучана кажа Віталь Феадосевіч.

Але і ў наш час з’яўляюцца мецэнаты. У выпадку з Алесяй Зінькевіч такім дабрадзеям быў Чырвоны Крыж. Ён замежныя валанцёры, якія наведвалі Беларусь у 2016 годзе, падарылі дзяўчыне фарбы і матэрыялы для творчасці, а Алеся перадала ў дар гэтай дабрачыннай інстытуцыі цыкл жывапісных прац “Дванаццаць месяцаў”. Цяпер гэтыя творы можна пабачыць у вучэбным цэнтры Мінскай абласной арганізацыі Беларускага таварыства Чырвонага Крыжа.

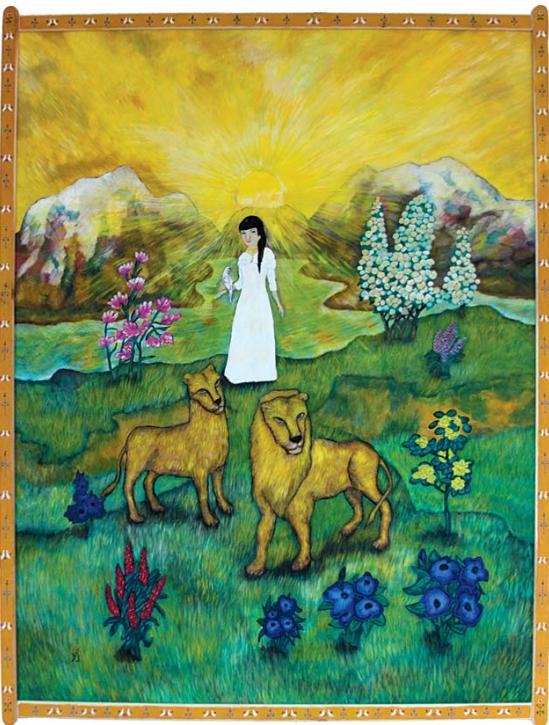
Таленавітая мастачка пакінула гэты свет на трыццаць чацвёртым годзе жыцця. Спрычыніліся хвароба, нястачы, недасканалы стан медыцынскага абслугоўвання ў правінцыі. Але дзяўчына ўпарта змагалася за жыццё. Няздольная ўжо працаваць пэндзлем, яна да апошняга не выпускала з рук алоўка.

Зрэшты, калі ты глядзіш на самабытныя творы мастачкі Алеся Зінькевіч, дык не думаеш пра праблемы ды цяжкасці. Выкананыя ў лепшых традыцыях інсітнага мастацтва, гэтыя карціны поўныя шчырасцю, характэрна і дабрыняй. Нягледзячы на цяжкую хваробу, аўтарка несла сваёй творчасцю святло і любоў да навакольнага свету. І гэта не можа не ўражваць.

Алесь СУХАДОЛАЎ

Прынцэсы і зубры Алеся Зінькевіч

Няпросты лёс наступніцы Алены Кіш з Койданаўшчыны

“Іншы свет”.

“Зубры”.

“Залатая вада”.

мкнёным чалавекам, настаўніца перадусім шмат гутарыла з ёй на самыя розныя тэмы. У плане тэхнікі давала простыя парады: напрыклад, як карыстацца фарбай.

Доўгі час Алеся не рашалася змешваць колеры. Каб растлумачыць вучаніцы сутнасць гэтага прыёму, Наталля Мікалаеўна прапанавала ёй паназіраць за небам на працягу сутак. Тады настаўніца нават не зда-

гадвалася, што з гэтага атрымаецца. У выніку тых назіранняў дзяўчына стварыла цыкл накідаў “Партрэты неба”, дзе зафіксавала колеравыя змены на небасхіле ў розны час дня і ночы.

Гледзячы на светланосныя працы Алеся Зінькевіч, ніколі не здагадаецца, якія цяжкія высілкі стаялі за іх напісаннем. З-за хранічнага захворвання, што паступова разбурае арганізм знутры, аўтарка была вымушана пісаць са-

АДЗІНСТВА ЁСЯГО ЖЫВОГА

Важнай рысай творчасці многіх інсітных мастакоў з’яўляецца ярка выяўленае пачуццё адзінства ўсяго жывога на зямлі. Гэта прасочваецца як у сюжэтна-вобразным рашэнні — скажам, на адной выяве могуць мірна суіснаваць свойскія і драпежныя жывёлы, так і ў фармальных асаблівасцях, — напрыклад, цэласнасці колеравай і кампазіцыйнай пабудовы.

кцыю і сустракаюцца ў творчасці Ніка Пірасмані, Алены Кіш ды многіх іншых найўных мастакоў. Што характэрна, у Алеся Зінькевіч, апроч ільва, падобную ролю выконвае і вобраз магутнага зубра — уладара беларускіх лясоў.

Пры ўсёй апырчонасці ўнутранага свету мастачкі і яе прасякнутасці роднай прыродай, нельга сказаць, што творчасць Алеся Зінькевіч зусім не зведала ўплыву масавай культуры. Так, на яе працах сустракаюцца выявы казачных прынцэс, блізкія да гераінь сучаснай анімацыі. Але гэта, хутчэй, аўтарская інтэрпрэтацыя вядомых вобразаў. І, дзякуючы таму выразнаму аўтарскаму пачатку, яны арганічна ўпісваюцца ў палотны.

З творчасцю іншых інсітных твораў Алеся звязвае не толькі падобнае асацыятыўна-вобразнае мысленне, але і блізкасць традыцыям народнага мастацтва. Напрыклад, яна мела схільнасць да дэкаратыўнага роспісу рам, у якія аформлены яе творы. Апроч малявання, займалася і вязаннем кручком.

Гады чатыры таму я напісаў пра збіральніка якараў з Бешанковічаў Андрэя Трубецкага. Калекцыя ў яго — не абы-якая. Пэўныя экзэмпляры даводзілася даставаць аж са дна Заходняй Дзвіны! Адзін з якараў, пяцілапы, аказаўся ўзростам у 300 гадоў. Да таго ж, у прыватным зборы Андрэя ўжо — амаль чатыры тысячы экспанатаў рабочага рыштунку і самых розных прылад. Трубецкі назваў калекцыю «Інструмент ад неаліту да сучаснасці». І карыстаецца яна, як кажуць, павышаным попытам у аматараў роднай культуры і гісторыі. Таму з радасцю вырашыў вярнуцца да тэмы прыватнай установы культуры.

Яўген РАГІН /
Фота Паўла ШАРЭНДЫ

Як ацаніць дзейнасць чалавека, які па сваёй волі шмат робіць для захавання і папулярызацыі нашай даўніны, укладае ў справу ўласныя грошы, а ўзамен не атрымлівае ні капейкі? Дзіўнае пытанне, скажучь недасведчаным чытачам. Маўляў, ацаніць такія захаванні трэба максімальна высока, і ўсяляк спрыяць ім неабходна, і маральна падтрымліваць за тое, што калекцыянер, не прэтэндуючы на бюджэтныя сродкі, шчыра адказвае за ладную дзялянку культурнай дзейнасці. Усё нібыта так. Але «К» з зайздросным пастаянствам звяртаецца да тэмы прыватніка ў музейнай справе і ніяк не можа адшукаць тут залатой сярэдзіны, дзе і энтузіяст, і дзяржава адчувалі б сябе партнёрамі. Ды яшчэ і з узаемнай выгадай.

«ГОНАР МАЮ!»

Штосьці падзабыўся я на дэвіз беларускай шляхты «Гонар маю!» А Андрэй Трубецкі ўзяў і нагадаў. Маўляў, нарадзіўся ён у краі патомных майстроў: лодачнікаў, печнікоў, кавалёў, сплаўшчыкаў, і не збіраецца з'язджаць адсюль. Наадварот, справай гонару стала для яго шанаванне рамеснікаў, плёну іх працы ды шчодрасці роднай зямлі. Дагэтуль 15 гадоў паспеў адпрацаваць з адукацыйнай фінансіста на дзяржаўнай службе. Аднак пацягнула вярнуцца да вытокаў.

Андрэй выкупіў права арэнды зямлі, на якой сямнаццаць гадоў пуставалі карпусы электрамеханічнага завода. Арганізаваў майстэрню з бляхарскай ды кавальскай накіраванасцю. Неяк паралельна прыйшла ідэя заняць два цэхі пад калекцыю працоўнага рыштунку ад каменнай сякеры да немеханічных прылад мінулага стагоддзя. Жалезныя калаўроты ды гаечныя ключы Трубецкі не прывозіць здалёк, а знаходзіць у межах раёна. Такім чынам, калекцыя максімальна дакладна адлюстроўвае «тэхнічную ўзброенасць»

«Звалка» без статусу

Прыватная калекцыя — не прыватны музей

менавіта мясцовых прадстаўнікоў самых розных прафесій самых розных часоў.

Асноўная крыніца папаўнення калекцыянага фонду — звалка ці пункты прыёму другаснай сыравіны. Апрача замкоў, вагаў, бязменаў, тут нават вышытыя ды тканяныя ручнікі трапляюцца. Таму і ўзнікла ідэя ў педагога Зоі Каравач і збіральшчыка Андрэя Трубецкага купіць сялянскую хату і змясціць там адшуканыя этнаграфічныя артэфакты. Звычайная справа, калі адна калекцыя нараджае другую, а да аднаго збіральшчыка далучаюцца іншыя.

АФІЦЫЙНАЕ ПРЫЗНАННЕ — НЕ КАПРЫЗ

Мінула каля сямі гадоў. Ад наведвальнікаў цяпер адбою няма. Як даведаліся людзі пра незвычайную экспазіцыю і яе выбітнага гаспадара? Вельмі проста: знаёмыя ад знаёмых і праз знаёмых.

У раёне пастаянна працуюць навукоўцы: археолагі і валанцёры. Андрэю ад такіх наведвальнікаў — карысць у плане кансультацый. Так было, да прыкладу, высветлена, што ўзнятыя са дна Дзвіны шасцігранныя вагавыя гіры прыналежаць да пятроўскіх часін.

МУЗЕІ, МУЗЕІ, МУЗЕІ

На Беларусі (не здзіўляйцеся, хто не ведае) хапае прыватных культурных ініцыятыў «музейнага тыпу». На слыху спрэж камерцыйныя «Дудуткі». Унікальным і непаўторным застаецца мемуарыяльны комплекс, прысвечаны падзеям Першай сусветнай вайны ў Заброддзі, што на Вілейшчыне. Трэба вытрымаць вялізную чаргу, каб патрапіць ў музей-галерэю мастакоў Янушкевічаў у Ракаве. Апошнія, ведаю, нават часам завываюць кошт білетаў, каб трохі спыніць неўтаймоўную турыстычную плынь. І гэта далёка не поўны спіс сапраўдных музеяў, якія выраслі з чыхіхсці калекцый. Іншая справа, што досвед кожнага так і застаўся неабагульненым і не стаў набывкам сённяшніх «першапраходцаў».

Начальнік упраўлення ўстановаў культуры і народнай творчасці Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Наталля Задзяркоўская паведамляе, што літаральна на пачатку красавіка дадзенае праблемае пытанне будзе абмеркавана на рэспубліканскім савеце дырэктараў абласных музеяў, да ўдзелу ў якім запрошаны і прыватныя музейшчыкі ды калекцыянеры. Глядзіш, і паболе пасля гэтага цікавых экскурсійных маршрутаў.

Кіраўнікі прадпрыемстваў і арганізацый раёна вядуць сваіх гасцей на выставу Трубецкага. Нават мясцовы музей рэкамендуе пабываць у экспазіцыйных цэхах былога завода. Едуць сюды і замежнікі. Справа ў тым, што Андрэй Трубецкі можа зацікавіць не толькі кавальскім майстар-класам, але і экскурсіяй па горадзе. Тут да яго падключаецца яшчэ адзін віртуоз радзіманства — Станіслаў Леваненка.

У рэдакцыі іншым разам мяне абвінавчваюць у непрыхаванай любові да культуры Рагачоўскага раёна. Маўляў, ці можна такім адналюбам заставацца? Заўжды адказваю: не толькі можна, але і неабходна. Я ж раён не за блакітныя вочы тамтэйшых дзяўчат вылучаю (хоць і гэта, згодны, прычына важкая), а за актыўную дзейнасць — у тым ліку, і па атрыманні еўрасаюзаўскіх грантаў. Уявіце, Рагачоўшчына, якая удалечыні ад межаў Шэнгена, навастрэлася аргументавана пераконваць іншаземцаў-партнёраў у важкасці ўласных праектаў! Па словах мясцовага начальніка аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Міхаіла Зайцава, такіх праектаў — апрама больш за два дзясяткі, і агульная сума іх фінансавання з Еўрасаюзу дасягае недзе 550 тысяч еўра. Між тым, я бываю ў раёнах, дзе пра такую магчымасць хоць і чулі, аднак прадметна пытаннем яшчэ нават і не займаліся.

Яўген РАГІН

Цяпер у Рагачове чакаюць выплаты першага траншу (каля 30 тысяч еўра) на развіццё тутэйшага рамесніцтва. “Гэта ўкраінска-беларускі праект, дзе мы выступаем у ролі партнёра, — тлумачыць Міхаіл Зайцаў. — А грошы будуць выкарыстаны для ўмацавання матэрыяльнай базы Цэнтра народных рамёстваў у Стрэньках. Плануецца прыдбаць лазерныя станкі для мастацкай апрацоўкі керамікі, шапікі і стэнды для арганізацыі мабільных выстаў дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.

На электронную пошту “К” прыйшоў водгук Уладзіміра Самуйлава на мой артыкул “А выніковасць краязнаўства?”, апублікаваны ў №11 нашай газеты. Нагадаю, што гаворка ў ім ішла пра культуру Уздзеншчыны, а ў прыватнасці — пра аднаўленне сядзібы Наркевіча-Ёдкі, ініцыяванае гэтым беларускім фізікам, які жыў і выкладаў у Амерыцы. Вось што ён піша: “Шчыра ўдзячны за расповед пра маю дзейнасць на адраджэнні сядзібы **Наднёман**. Жадаю газеце паспехаў у выскароднай справе культурнай асветы грамадзян Беларусі”. Нас і ў Амерыцы чытаюць!

На чарзе — інфармацыя з **Шаркаўшчыны**. Кіраўнік мясцовага цэнтра рамёстваў Вікторыя Дубоўская распавядае пра інсіднага мастака з Мёраў Тацяну Дубніцкую, якая працуе загалдыкам гаспадаркі адной з тамтэйшых школ. Цікава, што ў Мёрах на талент жанчыны пакуль не звярнулі ўвагі, а вось даследчыкі з Шаркаўшчынскага раёна арганізавалі яе персанальную выставу. Актыўнасць — ухвальная. А гэтымі днямі ў цэнтры рамёстваў працуе новая экспазіцыя. Тут сабраны работы ўсіх 34 рамеснікаў раёна: ганчарства, вышыўка, ткацтва...

Начальнік аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Шаркаўшчынскага райвыканкама Людміла Стома распавяла, як у райцэнтры прайшла Гадзіна Зямлі. Гэтая міжнародная акцыя, як вядома, прысвечана эканоміі электраэнергіі. У трэндзе аказаўся і РДК: 24 сакавіка

На маршрутах — бібліяровар!

з 20.30 да 21.30 танцы тут ладзіліся выключна пры святах і пад баян.

Нізка інфармацый прысвечана 75-годдзю трагедыі Хатыні. Літаратурна-музычныя кампазіцыі, гадзіны ды ўрокі памяці прайшлі ў **Квасоўскай, Свіслацкай, Азёрскай, Верцялішкаўскай, Раціцкай, Парэцкай** сельскіх бібліятэках, **Сапоцкінскай** гарпасялковай і ў **Скідзельскай** гарадской бібліятэцы сямейнага чытання. Пра гэта паведаміла галоўны бібліятэкар па арганізацыйна-маркетынгавай дзейнасці **Гродзенскага** раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра Людміла Трубчык.

Аналагічныя мерапрыемствы, як піша супрацоўнік сельскай бібліятэкі аграгарадка **Баруны (Ашмяншчына)** Наталія Станулевіч, адбыліся і ў названай вёсцы.

Згадалі Хатынь і на **Бярэзішчыне**. Мясцовыя работнікі культуры правялі рэзюмэ-акцыю ў аграгарадках **Брадзец і Паплавы**.

У палацы культуры **Ліды** арганізавалі відэапаказ “У цэнтры падзей — Хатынь”. Выступалі салісты народнага ансамбля скрыпачнай музыкі “Славяначка”. Канцэртную праграму прэзентаваў народны хор ветэранаў.

Выключна важная, як мне падаецца, і брэндавая навіна: **Скідзельская** гарадская бібліятэка сямейнага чытання набыла бібліяровар. Ініцыятыва належыць начальніку аддзела ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі Гродзенскага райвыканкама Наталлі Рамановіч. У чарговы раз схіляю перад вамі галаву, Наталлі Юсіфаўна! Бібліяровар, куплены за бюджэтныя грошы, мае тры колы і зручныя багажныя кошыкі для кніжных навінак. Адкрыю сакрэт, што на гэтым трышчыкле паспела пракаціцца ў ахвотку літаральна ўсё начальства раёна!

Цяпер на вуліцах **Скідзельскага** раёна кіруюць па чарзе бібліятэкары: рэкла-

1

2

3

4

5

На здымках:
1 Пра Хатынь згадалі ў **Барунах**.
2 Скідзель: “Вы любіце кнігу? Мы едем да вас!”
3 Дзень паэзіі на **Браслаўшчыне**.
4 “Зорны дождж” у **Лідзе**.
5 Фестываль канцэртмайстарскага мастацтва імя **Валерыя Савіна: канцэртмайстар Тацяна Стэльмашук і флейтыстка Мар’я Чарняўская з Дзяржынскай ДШМ**.
6 Гадзіна Зямлі ў **Шаркаўшчыне: вечар пры святах**.

муоць чытанне, абслугоўваюць на даму пенсіянераў і інвалідаў, удзельнічаюць ва ўсіх раённых святах — у тым ліку, вядома, і на Аўгустоўскім канале. Пра гэта нам напісала начальнік інфармацыйна-бібліятэчнага аддзела Гродзенскага раённага культурна-інфармацыйнага цэнтра Святлана Робака.

Пра штогадовы тыдзень дзіцячай і юнацкай кнігі распавёў метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Шчучынскай** раённай бібліятэкі імя Цёткі Віталі Рубанаў. Сёлетнія мерап-

рыемствы ў раёне супалі з веснавымі школьнымі вакацыямі і доўжыліся ўвесь сакавік.

Лепшых чытачоў мінулага года назвала сельская бібліятэка аграгарадка **Гальшыня (Ашмянскі раён)**. У іх ліку — Вераніка Лаўрыновіч, Ягор Калейнік, Дар’я Загорская, Ангеліна Ляўкоўская, Паліна Гарадзей, Дзяніс Шыдлоўскі.

У выставачнай зале **Ганцавіцкага** дома рамёстваў працуе персанальная выстава ганчара, сябра Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Вітала

Шапялевіча. Экспазіцыя (больш за сотню прадметаў чорназдымленай, малачонай, гартаванай або абварной, глазураванай керамікі) мае красамоўную назву “Сімфонія зямлі і палымя”. Інфармацыю даслала малодшы навуковы супрацоўнік установы **Наталлі Білімава**.

Бібліятэкі **Гродзенскага** раёна правялі тыдзень краязнаўства “Малой радзімы светлае імя”. Гаворка ішла пра экалогію, гісторыю і архітэктурную роднага краю.

Гадавы справаздачны канцэрт педагогаў і выха-

ванцаў **Шчучынскага** палаца творчасці дзяцей і моладзі, пераўтварыўся, як і заўжды, у гарадское свята. Праграма, кажучь сведкі, была скампанавана прафесійна. Яна красамоўна прадэманстравала, на што здольная самадзейная мастацкая творчасць.

Культуролаг **Палаца культуры Ліды** Наталлі Ячмаева распавядае: “**Прайшоў XVIII адкрыты рэгіянальны фестываль-конкурс дзіцячай вакальна-эстраднай творчасці “Зорны дождж”**. Праект даўно стаў брэндавым. Яго фіналісты і дыпламанты з’яўляюцца ўдзельнікамі тэлешоу “**Голас**” (Расія), салістамі заслужаных аматырскіх і прафесійных калектываў Беларусі, лаўрэатамі міжнародных фестываляў ды конкурсаў. Сёлета сцэнічнае майстэрства дэманстравалі спевакі не толькі з **Ліды, але і з Мастоў, Навагрудка, Слоніма, Баранавічаў, Дзятлава, Смаргоні**”.

Акцыю “**Браслаўскія** аграгарадкі чытаюць патэтычны радкі” правялі ўстановы цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы **Браслаўскага** раёна. У публічных установах 11 аграгарадкоў гучалі вершы шырокавядомых і мясцовых аўтараў. Пра гэта напісала дырэктар ЦБС **Браслаўскага** раёна **Вольга Ляснеўская**.

Андрэй Струнчанка паведамляе. У **Віцебскай** абласной бібліятэцы працуе выстава, прысвечаная 80-годдзю стварэнню **Віцебскай** вобласці. Тут прадстаўлены ўсе гербы і сімвалы яе рэгіёнаў.

Пра I адкрыты фестываль канцэртмайстарскага майстэрства імя **Валерыя Савіна** піша Наталлі Кардашова. Ладзіўся ён у **Мінскім** дзяржаўным музычным каледжы імя **Міхаіла Глінкі**. А названы ў гонар выдатнага канцэртмайстра і педагога, дзейнасць якога больш за 30 гадоў спрыяла развіццю музычнага мастацтва нашай краіны. У конкурсе бралі ўдзел 19 юных канцэртмайстраў з дзіцячых школ мастацтваў **Мінска, Жодзіна, Гродна**. Лаўрэатам I ступені сталі **Юльяна Пінчук, Юлія Касякова, Вераніка Радзівілава, Лідзія Нарыжнова** — усе з **мінскіх ДШМ**.

Вядучы метадыст **Віцебскага** абласнога метадычнага цэнтра народнай творчасці **Ала Лялькіна** распавядае, што зводны ансамбль барабаншчыц вобласці (400 удзельніц!) прыняты ў **Сусветную** арганізацыю мажарэт-спарту **MWF**. У яе складзе — 15 краін свету.

Пад іх урачысты барабанны дроб мы і завершым гэты парад дасягненняў нашай культуры. Чакаем на новыя падзеі. І не забывайцеся нам пра іх паведамляць!

Ці працягне Яна дынастыю?

У Новінах па-ранейшаму весела. Хаця навіны не надта натхняюць

Да Новінаў з Мінска — рукою падаць. Спрактыкаваны кіроўца дамчыць за гадзіну з гакам. Адразу на ўездзе ў вёску размяшчаецца яе адзіная ўстанова культуры — эпіцэнтр усіх тамтэйшых мерапрыемстваў, кропка прыцягнення мясцовых творчых сіл і тых, хто да мастацтва прамога дачынення не мае. У кожнага з нас здароўца дні, калі чамусьці апускаюцца рукі, а выберацца ў такую вёску, падыхаеш тутэйшым паветрам, пагутарыш з яе жыхарамі — і настрой паліпаецца. Тут ты разумееш: жыве на сяле культура, хто б там чаго ні казаў! І жыць будзе!

Алег КЛІМАЎ,
Мінск — вёска Новіны
Бярэзінскага раёна —
Мінск / Фота аўтара

КАСТЫНГ РАБІЦЬ НЕ ДАВОДЗІЦА

Сельскі дом культуры Святлана Клімовіч ўзначальвае чацвёрты год (усяго ў гэтай сферы яе стаж складае амаль 19 гадоў). Марыла яна некалі аб прафесіі настаўніка, але... не склалася. І тут ёй паступіла прапанова заняць вакантную пасаду акампаніятарка ў “агмені культуры” роднай вёскі — ад яе сваякі Ніны Дзмітрыёўны, якая доўгі час кіравала СДК. Але заняць з умовай, што адмысловую адукацыю Святлана Анатольеўна атрымаць павінна абавязкова. І тую ўмову яна выканала, скончыўшы Магілёўскае дзяржаўнае вучылішча мастацтваў (цяпер каледж), а затым і БДУКіМ. І ў выніку зразумела, што ў культуры яна аказалася невыпадкова.

Пра сямейнасць — у негатывым значэнні гэтага слова — тут наўрад ці выпадае казаць. Яшчэ будучы зусім дзяўчынкай, пасля пераезду з бацькамі ў Новіны з Магілёўшчыны, Света практычна штодня бегала ў ДК, спявала там народныя песні і народныя ж танцы танцавала. З часам таленты яе адзначылі, і яна стала не проста ўдзельніца ў разнастайных мерапрыемствах, але і арганізуюць іх.

— Ой, як весела ў ДOME культуры было яшчэ гады чатыры таму! — усплэскае рукамі дырэктар. — Ды і цяпер атмасфера ў нас здаровая, але... пазачынялі шмат чаго ў Новінах, ёсць адток людзей з яе. А хочацца ж, каб іх у ДК як найболей прыходзіла! Мы як можам прыцягваем іх — і на мерапрыемствы, і ў гурткі. А замест некалі паўнаватаснай бібліятэкі пры ўстанове дзейнічае бібліятэчны пункт, хай і маленькі.

Святлана Клімовіч са сваімі выхаванкамі з ансамбля “Валошкі”.

У сваёй гурткоўскай дзейнасці Святлане Анатольеўне даводзіцца працаваць з тым “матэрыялам”, які ёсць — напрыклад, з мясцовай дзятвой. Хтосьці, можа, у спеве не дацягвае, хтосьці лянуецца, а хтосьці ледзь не з-пад палкі на заняткі прыходзіць. Спадарыні Клімовіч ладзіць кастынг не выпадае. Аднак такія “нязручнасці” ёй нават у радасць, — калі, насуперак браку здольнасцяў ды імпульту, з гультая пачынае вырастаць неардынарны самадзейны артыст, яна радуецца асабліва. Тым болей, і артысту ўласныя поспехі прыносяць задавальненне.

— Галоўны ўхл мы робім на традыцыйную культуру, — тлумачыць спадарыня Клімовіч. — У ДК працуюць шэсць фарміраванняў. Наш народны сямейна-абрадавы калектыў “Радзіма” і фальклорны дзіцячы “Валошкі” ведаюць па ўсёй краіне! Работы юных майстроў з клубнага аб’яднання “Умеліца” — скажам, лялькі, выкананыя ў нацыянальным стылі — выстаўляюцца на шматлікіх фестывалях, лакальных і маштабных. Былі нават на “Славянскім базары ў Віцебску” і “Александрыя збірае сяброў”. Наогул, мы шмат куды выезджаем — з канцэртамі або на тэатральных выставы.

БЕЗ “СВАЙГО” У ГОРАДЗЕ ПУСТА

Фірмовай імпрэзай ДК Святлана Анатольеўна называе этна-вечарыны, якіяносяць не толькі забаўляльны, але і адукацыйны характар. Аднак такія “нязручнасці” ёй нават у радасць, — калі, насуперак браку здольнасцяў ды імпульту, з гультая пачынае вырастаць неардынарны самадзейны артыст, яна радуецца асабліва. Тым болей, і артысту ўласныя поспехі прыносяць задавальненне.

І гэта, вядома, проста цудоўна. Аднак дзет-

інтэрнэт — смартфон... Надакучвае ж. А ў ДOME культуры я сустракаюся са сваімі сяброўкамі зусім у іншай атмасферы — з песнямі, з танцамі. У шашкі можна пагуляць, у настольны тэніс — нам нядаўна купілі стол для яго.

З іншых “набыткаў” ДК — не так даўно перакрыты дах, падрамантаванае фэа, новыя цёплыя вокны, а наперадзе — неабходная “рэстаўрацыя” фасада. Але я адхіліўся ад тэмы.

— Часам стаўлю сябе на месца падлеткаў з вялікіх гарадоў, — працягвае Яна. — Яны могуць і ў

парк забаў сядзіць, і ў кіно, і ў цырк, і на канцэрт якога-небудзь вядомага артыста, і ў музей — паглядзець карціны знакамітых мастакоў. А што ў нас? Ці зайздросчу я такім сваім аднагодкам? І так, і не. У іх, вядома, больш магчымасцяў для таго, каб культурна развівацца, але затое мы ў Новінах жывем сярод самай-самой беларускай культуры. Я... Не ведаю, як правільна сказаць... Гэта маё, разумеецца? Пасля таго, як я спасцігнула, мне было б пуста без яе ў горадзе.

ШЛЯХ ДАДОМУ

Дзіўныя людзі ў Новінах, вы згодныя? А вось вам яшчэ адна сустрэча. У крытыкі існых у вёсцы “культурных парадкаў” мною быў узяты Максім Бубен, які пагадзіўся ім стаць, але сфатаграфаваны.

вацца наадрэз адмовіўся. Жыве ён у гэтай тыповай беларускай вёсцы ўсё сваё жыццё — 27 гадоў. Працуе “техніком-осеменатором” у сферы жывёлагадоўлі. Валодае настаяным на мясцовых рэаліях спецыфічным пачуццём гумару — мабыць, прафесія таму спрыяе.

— Па-мойму, Новіны налічваюць чалавек трыста. Жывуць яны “вясёла”, задавальняюцца малым. Дзіцячы садок, школу, бібліятэку і пошту ў вёсцы ў свой час прыкрылі — хоць я б не сказаў, што лік яе жыхароў ва ўзросце значна перавышае маладое пакаленне. У адваротным выпадку было б зразумела — перспектыва, а калі так, дык сёе-тое трэба ліквідаваць, і хай людзі адвозяць дзяцей у іншыя вёскі, у іх жа бяруць сабе што-небудзь пачытаць, ну і пенсію там атрымліваюць.

Тутэйшым культурным жыццём ён не тое каб задаволены. Ён... проста існуе ў ім, зыходзячы з прапанаваных абставін. Зрэшты, вась вам яго меркаванні на гэтую тэму.

Каментарый Максіма БУБЕНА:

— Калі я быў маладзейшы, выступаў у розных калектывах нашага адзінага агменя культуры. Цяпер хаджу ў яго як глядач на ўсе мерапрыемствы. На дыскацеку — растрэці мазгі і цела, бо стамляешся на працы: не такая яна і простая, як з боку здаецца староннім. Абавязкова гляджу абрад “Цягнуць Каляду на дуба”, які работнікі Дома праводзяць у студзені на ўскраіне вёскі — у нас там расце шыкоўнае дрэва, што ўражвае сваёй веліччу. Між іншым, абрад гэты ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў.

Што б я параіў змяніць у працы ДК? Ды толькі адно — выжываць і ні ў якім разе не здавацца. Барані Бог, і яго надумаюць скарачаць — станем тады на абарону ўсёй вёскі! Ведаецца, вась па тэлевізары кажуць — п’янства, п’янства, п’янства... А адкуль яно ў вёсках бяраецца? Калі квітнецца пачынае? Ды менавіта тады, калі і знікаюць бібліятэкі і клубы...

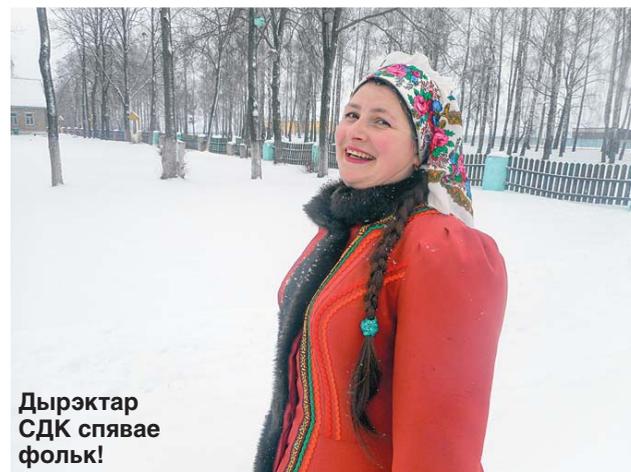
І тады (гэта ўжо я дадам ад сабе), калі з вёсак выязджаюць такія, як Яна. Хутчэй за ўсё, і яна калі-небудзь, пасталеўшы, пакіне малую радзіму. Ці вернецца назад? Ці будзе куды і дзеля чаго вяртацца з ужо здабытым жыццёвым багажом? Час пакажа. І абставіны. Але хочацца верыць у лепшае, у правільнае.

Сельскі дом культуры ў Новінах.

кам-гурткоўцам хочацца і сучаснага — скажам, заняткаў вакалам таксама і эстрадным. Хочацца навучыцца нейкім ультрамодным танцам. Але... хто іх тут гэтак навучыць?

— Усё роўна ў ДК цікава, — уступае ў гутарку Яна, сярэдняя дачка спадарыні Клімовіч (усяго ў яе тры “прынецсы”). — Школа — дом, дом — школа, смартфон — інтэрнэт,

Дырэктар СДК спявае фальк!

У напісанні матэрыялаў, якія адлюстроўваюць праблемныя аспекты фестывалю фальклорнага мастацтва “Берагіня”, я ўжо меркаваў сцішыцца. Бракуе часу, ды і вынікаў — кот наплакаў. Што ж, а некалі па артыкулах у рэспубліканскіх СМІ прымаўся рашэнні ў кабінетах... Але ж чарговая “Берагіня” ўжо на парозе — 20 — 24 чэрвеня. А час бяжыць шпарка. Чакаць, калі “на гары рак свісне” — не надаецца. Таму адважыўся зноў панадакучваць работнікам культуры з розных куткоў Беларусі адносна падрыхтоўкі да значнай для ўсёй краіны падзеі. Можна, кагосьці з шануюных чытачоў “К” (пастаяннага і асноўнага інфармацыйнага спонсара “Берагіні”) гэты мой артыкул матывуе на канкрэтныя захады альбо зберажэ ад памылак. А каб так яно здарылася, варта заўсёды памятаць пра самае галоўнае — унікальную місію нашага фестывалю.

ПАДЗАБЫТАЯ НАРОДНАЯ ПЕДАГОГІКА

Адна з інавацый “Берагіні” — Турнір дзіцяча-маладзёжных фальклорных калектываў “3 рога ўсяго многа”. У першыя гады рэалізацыі (1996 — 1998) гэты аўтарскі праект меў шмат нараканняў ад кіраўнікоў калектываў ды метадычных службаў. У чым іх сутнасць? “Незадаволенны” на пачатку цяжка ўспрымалі ідэю сінкрэтычнасці фальклору. Выхаванія ў сваіх навучальных установах, яны асвоілі стыль так званага другаснага мастацтва — “народна-сцэнічную творчасць”. Бо аўтэнтычны фальклор у шырокім сэнсе комплексна не выкладаўся.

Тая няўпэўненасць ва ўспрыманні прапанаваных нам падчас “Берагіні” інавацый дзівіла яшчэ па іншай прычыне. Насамрэч, у аснове “новага” ляжалі ўсяго толькі прынцыпы беларускай народнай педагогікі! Раней дзіця без прымусу пры дапамозе дарослых авалодала ўсім комплексам традыцыйных ведаў у народным побыце, у чалавечых стасунках, умелствах, духоўнай культуры. Акрамя працоўных навыкаў, падлеткі без асаблівай напругі засвойвалі мастацкія формы быту, удзельнічалі ва ўсіх календарных і сямейна-родавых абрадах, у якіх цанілася і мастацтва спеваў, танцаў, гульні, і ігра на музычных народных інструментах. У пашане былі і апавадальныя здольнасці чалавека. З асаблівай павагай у висковай грамадзе ставіліся да майстэрства вырабу і мастацтва нашэння народных строяў.

І што мы маем сёння? На жаль, беларускую традыцыйную народную харэаграфію не вывучаюць (за рэдкім выключэннем) у адукацыйных установах пачатковага, сярэдняга і вышэйшага ўзроўню. Не ў пашане яна нават на кафедры харэаграфічнага мастацтва ў Беларускай дзяржаўнай універсітэце культуры і мастацтваў. Таму натуральна, што ў рэпертуар народна-сцэнічных калектываў трапляюць узоры пераважна небеларускага паходжання. А тое, што называецца беларускім, не заўсёды адпавядае дэклараванай сутнасці.

На маю думку, праблема беларускай народна-сцэнічнай харэаграфіі — асобная тэма, якая, разам з традыцыйным фальклорным мас-

А вы рыхтуецеся да “Берагіні”?

Фота Алены ЛЯШКЕВІЧ.

тацтвам ды этнавыхаваннем беларусаў, патрабуе сёння разгляду ў высокіх інстанцыях!

ЦІ ЎСЕ ПРЫСЛУХАЮЦА ДА РЭЗАЛЮЦЫІ?

Добрай традыцыяй стала правядзенне напрыканцы кожнай “Берагіні” “круглых сталоў” з абмеркаваннем шырокага спектра пытанняў па фестывальнай праблематыцы. На апошнім з іх (чэрвень 2016 года) мы гутарылі пра падрыхтоўку да дзясятага фестывалю. У выніку была прынятая рэзалюцыя, зацверджаная потым Міністэрствам культуры Рэспублікі Беларусь. Яе накіравалі ва ўсе ўпраўленні ідэалагічнай работы, культуры і па справах моладзі аблвыканкамаў і Мінскага гарвыканкама.

У ёй прапанавана ўсім зацікаўленым у працэсе падрыхтоўкі да “Берагіні” правесці рознага ўзроўню мерапрыемствы, скіраваныя на выяўленне, аднаўленне, трансляцыю і распаўсюджванне народнай культуры ва ўсіх яе традыцыйных правялах (харэаграфія, спеўнае і музычна-інструментальнае мастацтва, проза, умелствы і іншае).

Рэкамендавана скіраваць намаганні дзяржаўных структур сістэмы культуры і адукацыі, а таксама грамадскіх аб’яднанняў, на даследаванне, вывучэнне і абагульненне аўтэнтычных мастацкіх традыцый свайго

краю. Вось у гэтым сістэмным, шматузроўневым, рознажанравым і шматузроставым ахове жыхароў краіны (найперш дзятвы і моладзі) — і ёсць квінтэсэнцыя фестывальнай “Берагіні”!

На сённяшні час толькі ёй уласцівы сінкрэтызм — злітны, адначасовы, паралельны працэс засваення лакальных здабыткаў шляхам вуснага пераймання і іх творчае адлюстраванне ў мностве формаў і варыянтаў. Гэта яшчэ адна адметнасць беларускага эксклюзіва — нацыянальнага фестывальнага фальклорнага руху “Берагіня” (менавіта так акрэслілі гэтую з’яву знання навукоўцы ды практыкі з Беларусі і замежных краін).

Услед за рэзалюцыяй падрыхтаваны і накіраваны ў рэгіёны Рэкамендацыі па рэалізацыі праекта “Берагіня-2018”, у якіх больш шырока і дэталёва выкладзены ўмовы ўдзелу ў ім. Хацелася б цяпер пра іх нагадаць. Бо, на жаль, як паказаў фестывальны досвед, інфармацыя да адрасата даходзіць з вялікім спазненнем ці “губляецца” ў мясцовых кабінетах.

Напярэдадні завяршальнага этапу фестывалю меліся адбыцца (і, хочацца верыць, яшчэ адбудуцца) раённыя, гарадскія, абласныя агляды, конкурсы, прэзентацыі, тэматычныя канцэрты, выставы, навукова-практычныя канферэнцыі, прысвечаныя традыцыйнай народнай творчасці. Важны і такі аспект, як папулярызацыя здабыткаў на-

Яшчэ раз пра складнік нацыянальнай ідэалогіі

народны строй, звычай, абрад... І на базе Чачэрскага раёна давесці, што адраджэнне аўтэнтычнай народнай культуры магчыма паўсюдна.

У выніку, фальклорныя дзіцячыя і маладзёжныя калектывы Чачэрскага раёна ў аснову рэспубліканскіх фестывалю “Беларуская полька”. І як ні дзіўна — усе ўдзельнікі тых ансамбляў на ўсіх фестывалю былі апрануты ў этнічныя строі са свайго рэгіёну. Вось такіх амаль “фантастычных” вынікаў можна дасягнуць пры зладжанай працы па аднаўленні гісторыка-культурных каштоўнасцяў. Тым болей, у адным з “чарнобыльскіх” раёнаў. Варта адзначыць тут шчырую, сапраўдную зацікаўленасць выканаўчай улады, раённай культуры і адукцыі — ды, зрэшты, і ўсяго насельніцтва раёна.

Японцы, якія ў той час у натуральных умовах усебакова вывучалі на тэрыторыі Беларусі наступствы нападу “мірнага” атама на чалавека, грамадства, сістэматычна і актыўна дакументавалі на фота і відэа сюжэты самабытнага фестывалю традыцыйнай культуры. Пасля Чарнобыльскай трагедыі формы ў мностве іх мастацкіх працяў. І гэтага трэба няўхільна прытрымлівацца фальклорным калектывам і салістам падчас пошуку рэпертуару і фарміравання фестывальных праграм.

Яшчэ раз засяроджу ўвагу зацікаўленых на тым, што фэст скіраваны на мясцовыя аўтэнтычныя традыцыйныя формы ў мностве іх мастацкіх працяў. І гэтага трэба няўхільна прытрымлівацца фальклорным калектывам і салістам падчас пошуку рэпертуару і фарміравання фестывальных праграм.

У АСОБНА ЎЗЯТЫМ РАЁНЕ

Думаецца, гэта немагчыма? Каб запырачыць, прывяду прыклад з уласнага жыцця. Пэўны час (на мяжы 1980 — 1990-х) я пражыў у Чачэрску. Працаваў у раённым цэнтры народных рамёстваў і фальклору, а таксама ў дзіцячай школе мастацтваў, на дабрачынных пачатках — са школьнымі і клубнымі калектывамі. Усё было падпарадкавана адной мэце — аднавіць з дзецьмі, моладзю і старэйшым пакаленнем старадаўнюю харэаграфію ў комплексе: уласна танец, музыка, песня, прыпеўка,

Да ўсяго, я лічу, што “Беларуская полька” — як сістэма аднаўлення народнай спадчыны пэўнага краю і ўнікальная частка нацыянальнай мастацкай гісторыі — павінна быць грунтоўна даследавана на ўзроўні вобласці і краіны, абагульнена, зафіксавана ў розных друкаваных і электронных сродках. І гэтую справу неабходна рабіць, не пакідаючы яе на заўтра, пакуль яшчэ ёсць жывыя сведкі эксклюзіўнага працэсу.

...

Упэўнены: берагінскі праект мог бы ўвайсці ў склад канцэптуальнай часткі Нацыянальнай праграмы “Традыцыйная культура і моладзь Беларусі”, пра якую амаль дваццаць гадоў вядзецца гаворка ў розных кабінетах на розных паверхнях розных устаноў. Яшчэ ў 2012 годзе па рашэнні калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь былі зроблены спробы стварэння такой праграмы. Але ў далейшым справа забуксавала “на месцах”. А святое месца пустым не бывае! Зазірніце ў тэлеэкран і ў камп’ютарную сетку. З усіх бакоў ліецца антыэстэтычнае ды антымаральнае — брыдкае! Вось у гэтым і праблема.

Згадаю фестываль савецкага часу “Балтыка”, які па чарзе праводзіўся ў Літве, Латвіі і Эстоніі. Тады мяне моцна ўразіў зводны хор, у якім плячо да пляча стаялі тысячы людзей: члены палітбюро ЦК кампартыі краіны-гаспадыні фестывалю, прафесійныя і самадзейныя выканаўцы, школьнікі... Таму не выпадае здзіўляцца, што нават у тых часы латышы, літоўцы, эстонцы, не саромеліся хадзіць у народных строях, гуляць у свае гульні, забяўляцца народнымі танцамі. Здавалася б, гэта гатовая ідэя для нашых часоў — скажам, для тых жа Дзён вышыванкі або “Славянскага базару ў Віцебску”!

Перакананы: усё, пра што я апавядаў вышэй, з’яўляецца складнікам нацыянальнай ідэалогіі. Лічу, для яе сцвярдзення варта, сярод іншага, і больш пільна ўглядацца ў традыцыйную, асабліва каранёвую, народную культуру беларусаў, штодзённа павышаць яе ролю і пакрокава вырашаць набалельыя праблемы.

Гэта задача для дзяржаўных інстытуцый, грамадскасці, носьбітаў і праемнікаў унікальнай культуры. Аднаму раёну (якім бы фінансавым, кадравым, навукова-метадычным, арганізацыйным патэнцыялам ён ні валодаў) цягнуць рэспубліканскі “воз” проста не па сілах.

Мікола КОЗЕНКА,
аўтар і кіраўнік праекта
“Рэспубліканскі фестываль
фальклорнага мастацтва
“Берагіня”, лаўрэат
спецыяльнай прэміі
Прэзідэнта Рэспублікі
Беларусь

Далягляд і “Гарызонты” Альгерда Ліэзнава

У 1969 годзе на базе Мінскага радыёзавода было створана новае вытворчае аб’яднанне. Паўстала пытанне, як яго назваць. Прапановы былі розныя. Агучыў сваю ідэю і малады загадчык аддзела мастацкага канструявання СКБ завода Альгерд Ліэзнаў. І менавіта яго варыянт стаў вядомым кожнаму беларусу брэндам — “Гарызонт”!

Насамрэч, сакрэт яго з’яўлення прасты і праязны. Малады інтэлігент любіў глядзець ленинградскую тэлепраграму з такой самай назвай — цяпер ужо, пэўна, забытую. Да таго ж, на беларускай мове слова “гарызонт” мае сінонім “далягляд” — погляд у далечыню, у будучыню. Аднак той чалавек, дзякуючы каму “Гарызонт” стаў “Гарызонтам” (не толькі па назве, а шмат у чым і па сутнасці), заўсёды заставаўся ў цені сваіх твораў.

КІРУЮЧАЯ РОЛЯ ДЫЗАЙНУ

Альгерд Ліэзнаў у 1962 годзе скончыў архітэктурны факультэт Беларускага політэхнічнага інстытута. Тры гады папрацаваў па спецыяльнасці ў Мінскім аблвыканкаме. А потым рушыў у наватарскую на той час сферу — дызайн.

Калі было створана вытворчае аб’яднанне “Гарызонт”, Ліэзнаў стаў загадчыкам сектара мастацкага канструявання. На гэтым прадпрыемстве ён адпрацаваў больш за тры дзесяцігоддзі. Разам з супрацоўнікамі сектара, у які ўваходзілі такія выдатныя дызайнеры, як Юрый Базнікін, Ігар Старавойтаў, Аляксандр Дзегцяроў, Барыс Банькоўскі, Валерый Савінскі.

На “Гарызонце” да дызайнераў не проста прыслуховаліся — пры стварэнні новых вырабаў іх роля была кіруючай! Менавіта яны пачыналі распрацоўку і задавалі кампануюку аб’екта, а ўжо пасля за работу браліся канструктары, падпарадкоўваючы тэхнічную начынку апаратаў дызайнерскаму рашэнню. Балазе, у адрозненне ад іншых аб’ектаў дызайну, радыёэлектроннай апаратуры ўласцівая вялікая гнуткасць кампановачных схем і магчымасць выканання аўтаномных пультаў кіравання і функцыянальных вузлоў.

Асяроддзе, у якім эксплуатаецца радыёэлектронная апаратура — зазвычай жылыя інтэр’еры. Зразумела, дызайнер павінен

гэта ўлічваць падчас праектавання — у выбары формы, каларыстычнага рашэння матэрыялаў аздобы, стылявых элементаў. Ліэзнаву такая задача аказалася па плячы. Мадэлі тэхнікі, у стварэнні якіх ён удзельнічаў, у нашых кватэрах прыжыліся. Згадаем тут толькі самыя значныя з іх. Цікава, колькі чытачоў зараз з настальгіяй усклікне: “Вой, а ў мяне ж быў такі!” Распавядзем мы тут і пра тыя праекты, што незаслужана не пайшлі ў масавую вытворчасць.

“БЕЛАРУСЬ-103Л”

Адна з першых удалых распрацовак Ліэзнава, створаная ў суаўтарстве з Леанідам Канцлерам. Выпускалася з 1968 года. У гэтай мадэлі радыёлы была выкарыстана асіметрычная кампазіцыя, якая стваралася за кошт пераносу прайгравальнай прылады на левы бок. Шкала з рэгулюючымі сістэмамі і сродкамі індывідуальнай рабіла кампазіцыю інфармацыйна насычанай.

Пэўна, у кагосьці такія “музычныя шафы” і дасюль стаяць дома. Раней гэта быў фактар прэстыжу, а цяпер — антыкварыят. Але пры ўсім пры тым радыёла, якая змяшчалася на высокіх стройных ножках, была і застаецца прыемнай воку дэталю інтэр’ера.

“МІКРОН”

100-годдзе з дня нараджэння правядура сусветнага пралетарыята адзначалася ў Савецкім Саюзе па-рознаму — у тым ліку, і праз выпуск новых вырабаў, часта ўнікальных. У 1969 годзе Ліэзнаў распрацаваў да юбілею Леніна мініяцюрны транзістарны радыёпрыёмнік “Мікрон” — адзін з самых маленькіх прымачоў, што выпускаліся тады ў СССР. Яго габарыты складалі ўсяго 55x39x12 мм, вага — 38 г. Прыблізна як у сучасных дывайсаў!

Праслухоўваць перадачы можна было праз кампактны навушнік, які мацаваўся да вуха з дапамогай спецыяльнага прыстасавання. Корпус прыёмніка меў гарманічную форму з невя-

лікім скругленнем вуглоў, дэкаратыўная апрацоўка шагрэню ўчасткаў верхняй накрыўкі з металічнай пласцінай спрыялі цэласнасці кампазіцыі. Зразумела, не абышлося ў дызайне і без ідэалагічнага складніка. На пярэдняй паверхні прыбора было зроблена стылізаванае адлюстраванне партрэта Уладзіміра Ільіча Леніна.

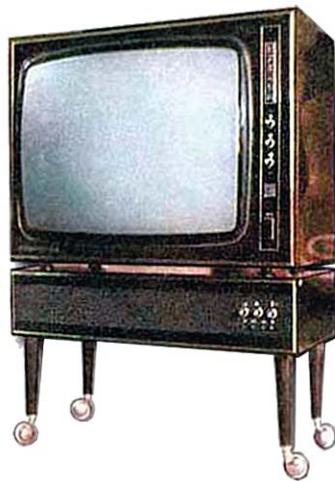
“ГАРЫЗОНТ УНТ-59”

Але найперш “Гарызонт” быў вядомы жыхарам СССР, канешне ж, сваімі тэлевізарамі. Актыўна займаўся іх распрацоўкай і Ліэзнаў. Гэты аб’ект характарызаваўся вельмі прадуманай кампануюкай: у ім не было ніводнай лішняй кампазіцыйна-тэхнічнай дэталі. Дзякуючы мастацкай апрацоўцы, канструктыўна неабходныя элементы адначасова выступалі і як дэкаратыўныя. Фронтальная паверхня будавалася на супрацьпастаўленні вертыкальна пастаўленай рашоткі гарызантальнай форме экрана. Насычаная пластыка правай часткі кампенсуецца больш спакойнай левай. Гарызанталі і вертыкалі добра ўзаемадзейнічаюць з крывымі лініямі панелі экрана.

“ГАРЫЗОНТ-105” І “ГАРЫЗОНТ-107”

Гэтыя телепрыёмнікі з дыяганаллю экрана 67 сантыметраў, распрацаваныя Ліэзнавым у суаўтарстве з Ігарам Старавойтавым у першай палове 1970-х гадоў, спазналі ўсеагульнае прызнанне спажыўцоў. Як па тэхнічных, так і па эстэтычных якасцях яны ішлі ў авангардзе айчыннага тэлебудавання таго часу. Як ні як, адзіныя тады савецкія тэлевізары першага класа!

У кампануюцы кампазіцыйных элементаў вельмі арыгінальным стала рашэнне акустычнай сістэмы, выкананай у выглядзе століка пад тэлепрыёмнік. Прычым гэта была менавіта прапанова дызайнераў! Цудоўна выглядала і аздабленне корпуса, які абліцоўваўся каштоўнымі пародамі дрэва с глянцавым пакрыццём.

“ГАРЫЗОНТ-215”

У сярэдзіне 1970-х Альгерд разам са сваім калегам Юрыем Базнікіным стварае вопыт-

ны пераносны радыёпрыёмнік другога класа. Яго габарыты — 360x250x120 мм, маса — 4,2 кг. То бок, у прыныцы, такі, па сучаснаму кажучы, “бумбокс” можна было ўзяць з сабою, скажам, на пікнік. Тым болей, для пераноскі была прадугледжана выгодная ручка.

Прымач меў раздзельную рэгуліроўку тэмбра па высокіх і нізкіх частотах, індывідуальныя настройкі і сілкаванне. Па знешняй форме прыбор атрымаўся прывабным, хоць і вырашаным у дастаткова строгім стылі. Шкала настройкі радыёстанцыі была вельмі ўдала скампанаваная, шрыфт на ёй добра чытаўся. На жаль, па нейкіх прычынах радыёпрыёмнік “Гарызонт-215” у серыю не пайшоў. А так, без сумневу, ён стаў бы не меншым спажывецкім хітом за легендарны “Акян”!

“ГАРЫЗОНТ Ц-355”

Затое, адзін за адным з канвеера сыходзілі каляровыя тэлевізары, у распрацоўцы якіх таксама ўдзельнічаў Альгерд Ліэзнаў. Асаблівым поспехам у спажывецкай карыстаўся “355-ы”, які выпускаўся з пачатку 1985 года. Апарат працаваў на паўправадніковай сістэме, што дазваляла значна паменшыць яго памеры і вагу ў параўнанні з лямпавымі тэлепрыёмнікамі. Габарыты “Гарызонта Ц-355” складалі 430x640x460мм пры вазе 27 кг. Корпус абліцоўваўся дэкаратыўнай плёнкай ці шпонам з каштоўных парод дрэва і пакрываўся лакам — што надавала яму вельмі прывабны выгляд.

“ГАРЫЗОНТ 37СТV655I” І “ГАРЫЗОНТ 70СТV690I”

Шэраг цікавых распрацовак Ліэзнаў і яго калегі зрабілі і ў 1990-я гады. Гэта быў ужо зусім новы падыход да формаўтварэння тэлевізараў. “Гарызонт 37СТV655i”, у адрозненне ад сваіх дастаткова строгіх па форме папярэднікаў, меў

пластычныя, скульптурныя формы, якія адпавядалі новым эстэтычным уяўленням таго часу. Самі аўтары гэты тэлевізар за яго акругласці пашчотна называлі “бегемоцікам”. Тэлепрыёмнік “Гарызонт 70СТV690i” характарызаваўся арыгінальнай формай, калі корпус апарата складаў адзінае цэлае з аб’ёмам тумбы-падстаўкі.

За свае дызайнерскія распрацоўкі Ліэзнаў атрымаў 13 аўтарскіх пасведчанняў і 2 патэнты, неаднойчы ўзнагароджваўся дыпламамі айчынных і замежных выстаў, а таксама атрымаў медаль Выставы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР. Яго работы дэманстраваліся за мяжой, атрымліваючы пахвалу калег нават у капіталістычных краінах — у Германіі, Бельгіі, Вялікабрытаніі...

Цяпер Альгерд Ліэзнаў ужо на заслужаным адпачынку. Мае двух сыноў, двух унукаў, адну праўнучку. Фізічную форму падтрымлівае хадзьбой на 3 — 5 кіламетраў — праўда, не зусім рэгулярна. Калі папросіш яго даць наказ маладым наступнікам, ён прамовіць:

— Творы дызайну я лічу творамі мастацтва. Сучасны дызайн — гэта таксама, як і добры жывапіс або, скажам, архітэктурна — павінен узбагачаць гледача або спажывца, дарыць яму радасць і прыгажосць. Мэта дызайну — упрыгожыць існаванне чалавека. Дызайнер, як і любы мастак, выяўляе ісціны чалавечага існавання, надаючы формы сутнасцям рэчаў, з’яў, ідэй.

Гэта заўсёды было крэда Альгерда Ліэзнава, да гэтага ён імкнуўся ўсё сваё творчае жыццё.

Якаў ЛЕНСУ,
Анатоль ЦЕХАНОВІЧ,
члены Беларускага саюза
дызайнераў

(Працяг. Пачатак у №12.)

Перад тым, як паглыбіцца ў гісторыю трагічнага кахання продкаў Адама Міцкевіча, думам, не будзе залішнім падсумаванне пададзенага ў першай частцы артыкула.

ДВАЯЖЭНСТВА

Як вы ўжо маглі даведацца, яшчэ да завяршэння Паўночнай вайны (1700 — 1721), у Полацк “у навукі” выпраўляецца юнак-шляхціц з Наваградчыны — Ян Лешчылоўскі. 29 верасня 1719 года ў фарным полацкім касцёле святога Стэфана ён бярэ шлюб з полацкай мяшчанкай Мартай з Голубаў. Але... раптоўна кідае жонку і Полацк ды спехам вяртаецца ў Наваградак.

21 чэрвеня 1721 года ва ўніяцкай царкве ў вёсцы Рута Ян Лешчылоўскі вянчаецца зноў — гэтым разам, з Фларыянай з Дабрынскіх — шляхціцкай з Наваградчыны. Асабліваю вастрыню падзеі надае тое, што і Ян меў у гэты час законную жонку, і Фларыяна ўжо паспела пабрацца шлюбам з нейкім Пацэвічам (імя яго нам невядомае).

У дадатак да бігаміі (дваяжэнства), дадалася і апастазія (змена веры, або, дакладней, канфесіі), бо рыма-каталікі ўзялі шлюб ва ўніяцкай царкве. Менавіта гэтыя і некаторыя іншыя пункты і стануць падвалінамі доўгага і гучнага судовага працэса супраць бацькоў прабабулі Адама Міцкевіча.

Ажаніўшыся ў другі раз, Ян увёў новую жонку ў свой сядзібны дом. У Мацюшыцах, як мы ўжо пісалі, продкі Яна атабарыліся не пазней за 1577 год. Вядома, што і напрыканцы XIX стагоддзя Лешчылоўскія валодалі сваім спадчынным маёнткам — і гэта з’яўляецца даволі нетыповым. Безліч беларускіх шляхецкіх родаў пазбаўлялася сваіх родавых котлішчаў даволі хутка і з самых розных прычын — аддавалі ў заставу, або ў арэнду, або аказваліся не на баку партыі пераможцаў той ці іншай міжусобнай вайны, або род мог згаснуць па мячы, і тады маёнтак пераходзіў сваякам. А тут — больш за 300 год! І гэта пры тым, што Лешчылоўскія зорак з нябёсаў не хапалі — ніхто з іх высокія пасады ў ВКЛ не займаў. Відаць, была ў гэтым родзе нейкая ўнутраная трываласць.

Ян не рабіў са сваёй новай жаніцьбы ніякай таямніцы. Неўзабаве пасля яе Лешчылоўскі піша ліст да законнай жонкі Марты, у Полацк. Ужо 12 ліпеня бедная кабета актыкуе яго ў Полацкім гродскім судзе.

У гэтым невялікім па аб’ёме лісце Ян тлумачыць свой учынак тым, што ўзяўшы шлюб з мяшчанкай (мезальянс) ён нібыта стаў аб’ектам нападак з боку братаў. І не вытрымаўшы таго прэсінгу, ажаніўся з іншай — шляхціцкай, роўнай сабе. Сваёй першай жонцы ён піша, каб вылічыла што ёй належыць з пасагу, і ён па-сяброўску ўсё верне. Дае ён Марце і поўную волю — то бок, яна можа пайсці хоць “да кляштар, хоць замуж”.

Рамэа і Джульета з-пад Наваградка

■ Дарэчы

На дадзены момант радавод Адама Міцкевіча, які пацверджаны дакументальна, выглядае наступным чынам. Адам быў сынам Мікалая-Караля Міцкевіча і Барбары з Маеўскіх (стары шляхецкі род, які на Наваградчыне вядомы з 1670-х). Дзедам паэта быў Якуб, які меў за жонку Тэадору з роду Пянкальскіх, кальвінскай беларускай шляхты. Прадзеды паэта — Ян Міцкевіч і Марыяна з Лешчылоўскіх. Карані роду Лешчылоўскіх на Полаччыне, адкуль яны ў XVI стагоддзі распаўсюдзіліся па ВКЛ і замацаваліся на Наваградчыне. І на тле такіх значных прарываў у радаводах маці, бабкі, прабабкі, калі можна прасачыць іх генеалогію ад XVI-XVII стагоддзяў, дзівіць тое, што “па мячы” (па мужчынскай лініі) глыбей за пачатак XVIII стагоддзя даследчыкам сягнуць пакуль не ўдалося. На дадзены момант сціплыя звесткі пра Крыштапа Міцкевіча (бацьку Яна і прапрадзеду паэта) не пераконваюць нават у яго існаванні! Вось такі парадокс.

сваецтва), з’язджае на “край зямлі”. На ўсе небяспекі (Паўночная вайна яшчэ не завяршылася!) ён у такім дэпрэсіўным стане проста не зважае. Магчыма, рухала ім імпульсіўнае жаданне забыцца, сыці ад болю “хоць у кляштар, хоць ажаніўшыся з другой”.

Але якія ж тады навіны вярнулі яго ў Наваградак? Магчыма, ён дачуўся, што Пацэвіч аказаўся нягодным мужам — а няздатнасць мужчыны выконваць свае абавязкі з’яўлялася адной з рэдкіх магчымасцяў прызнаць шлюб несапраўдным. Так ці іначай, гэта толькі гіпотэза. Выяўленыя пакуль крыніцы канкрэтнага адказу на дадзенае пытанне не даюць.

З ГЕРБУ “ЕЛІТА”

Тут варта зрабіць адступленне ды сказаць пару словаў пра “двойчы маладую” — тую самую наваградскую Джульету.

Дабрынскія гербу “Еліта” вядомыя ў Менскім і Наваградскім ваяводствах яшчэ з пачатку XVII стагоддзя. Сваім пратапаластам яны лічылі Рыгора, які ў 1629 годзе быў землінам Менскага павета. Яго сын Крыштап атрымаў ад бацькі маёнтак Шчопаў у Наваградскім ваяводстве, а ад жонкі Алены з Лешчылоўскіх (NB!), у якасці пасагу прыдбаў частку маёнтку Тупалы. Як нам ўдалося ўстанавіць, сын Крыштапа Андрэй у шлюбе з Ізоўскай (імя мне невядома) меў пяць сыноў і толькі адну дачку — Фларыяну.

Цікавай акалічнасцю з’яўляецца тое, што і некаторыя прадстаўнікі родаў Дабрынскіх і Пацэвічаў яшчэ ў 1730-х заставаліся ў “кальвінскай веры”. Але да якой канфесіі прыналежалі бацькі і першы муж Фларыяны, пакуль сказаць цяжка.

Дарэчы, акрамя некалькіх павярхоўных згадаў у судовых дакументах (без імя), нам больш нічога невядома пра першага мужа Фларыяны. Нават само прозвішча сустракаецца ў дакументах настолькі рэдка, што можна дапусціць, быццам Пацэвічы на Наваградчыне — “транзітныя пасажыры”, а іх дзедзічныя маёнткі знаходзіліся недзе ў іншых паветах. Найверагодней, у Жамойці, дзе Пацэвічаў напрыканцы XVII стагоддзя было вельмі шмат і яшчэ трошкі.

КСЁНДЗ ПАНІКВІЦКІ

Чалавекам, без якога аб парушэннях Лешчылоўскімі ўсіх тагачасных нормаў мы б ніколі не даведаліся (і, па ўсёй верагоднасці, не мелі б шчасця назваць Міцкевіча творчым гением беларускай зямлі), быў ксёндз-дамініканец Юзаф Паніквіцкі. Асо-

ба, як вынікае з успамінаў пра яго, а таксама судовых дакументаў, — звышэнергічная.

Ордэн дамініканцаў (Ордэн братаў прапаведнікаў) быў зацверджаны яшчэ ў 1216 годзе Папам Ганорыем III. Неўзабаве яму была даручана інквізіцыя — зацятая барацьба з ерасямі. Пазней у сферу цікавасці дамініканцаў патрапіў і рэфарматарскі рух. Паколькі ордэну было афіцыйна дазволена мець маёмасць і сталыя крыніцы прыбытку, на жабракоў яго чальцы не заўсёды былі падобныя.

Ксёндз Юзаф Паніквіцкі займаў пасаду пробашча фарнага касцёлу ў Наваградку. Таму пільна сачыў, каб даручаная паства асабліва не адхілялася ад каталіцкага веравучэння. Даведаўшыся, што бліз горада жыве такая незвычайная шчаслівая пара, якая тройчы (бігамі, апастазія, сваяцтва ў трэцім ступені) парушыла параграфы Статута ВКЛ, ён неаднаразова абвясціў іх шлюб несапраўдным

і прыступаў з намовамі і пагрозамі да Мацюшыцкага фальварку. Але ўсё было дарма. Каханне было такім моцным, што “галубкаў” немагчыма было напалохаць ні плахай ката, ні нават пякельным вогнішчам.

МОЙ ДОМ — МАЯ ФАРТЭЦЫЯ

І тады Паніквіцкі пайшоў вабанк. 6 мая 1724 года ён звярнуўся ў Галоўны духоўны трыбунал ВКЛ, і той 18 мая выдаў дэкрэт, якім скасоўваў шлюб Лешчылоўскіх ды абвясціў аб іх арышце.

Але нешта пайшло не так. Судовая справа расцягнулася на доўгія трынаццаць год. За першым дэкрэтам адзін за адным пайшлі наступныя. Слуханні ў гродскім судзе і Галоўным Трыбунале ВКЛ адбываліся шматразова — у 1725, 1727, 1728, 1730 і 1737 гадах! Лешчылоўскі што-разу падаваў апеляцыі, і працэс рызыкаваў зацягнуцца да бясконцасці, даўшы каханым магчымае памерці сваёй смерцю.

Ці, былі ў Яна і Фларыяны ўплывовыя таямнічыя заступнікі? Гэта нам невядома. Але такое доўгае і ўпартае змаганне з усемагутным дамініканцам сведчыць, што цалкам маглі б быць.

Праўда, і сам Ян быў не з палахлівых і мог пастаяць за сабе. Аднойчы, калі да яго сядзібы прыбыў наваградскі пісар гродскі Самуэль Ян Корсак у асітэнцыі судовых возных і шляхты, маючы пры сабе дэкрэт, які загадваў хапаць злчынцаў Лешчылоўскіх “за горла”, тыя “чынна не дапусцілі” рэалізацыі плана судзейскіх чыноўнікаў. Відаць, добра падрыхтаваны і ўзброены шляхціц сустрэў іх як татарскую навалу.

**Зміцер ЮРКЕВІЧ,
даследчык-архівіст**

МУЗЕЙ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

- Экспазіцыі:
- “Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.”;
  - “Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.”;
  - “Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.”;
  - “Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.”;
  - “Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.”;
  - “Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.”.

Выставы:

- Арт-праект “RELAX. Жывапіс. Скульптура. Графіка” — да 31 сакавіка.
- Выстава “**Айчыне служым!**” (да 100-годдзя Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь) — да 15 мая.
- Выстава “**Тэрыторыя зямных надзей**” (творы традыцыйнага карэйскага жывапісу Мінхва) — да 27 мая.
- Выстава “**Уладзімір Хадаровіч. Жывапіс**” (да 70-годдзя мастака) — да 22 красавіка.
- Міжнародная выстава “**Белае воблака**”, прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння Чынгіза Айтматава (1928 — 2008) — да 15 красавіка.
- Прадстаўлены жывапісныя і графічныя работы кіргізскіх мастакоў, створаныя па матывах твораў пісьменніка.

Філіялы музея МУЗЕЙ “ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВЫ XIX ст.”

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а. Тэл.: 327 88 78.

- Пастаянныя экспазіцыі:
- “Інтэр’еры шляхецкай сядзібы”.
  - “Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча”.
  - “Сядзібы партрэт XVII — сяр. XIX стст.”.
  - Выстава графікі Івана Шышкіна — да 15 красавіка.
  - Музычна-паэтычны вечар Веры Паўлавай “**Пяшчотней не бывае**” — 31 сакавіка.
- Пачатак а 18-й.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА Ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс “Раўбічы”, Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.
  - Майстар-класы па стварэнні лялек-мотанак, ткацтве паясоў альбо саломалляцтвенні (на выбар) — кожную нядзелю.
- Пачатак а 12-й.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

- Экспазіцыі:
- Абноўленая экспазіцыя “**Старажытная Беларусь**”.
  - “Беларусь XVI — XVIII стст. у партрэтах і геральдыцы”.
  - Бестэрміновая акцыя “**Адзіны білет**”, якая дазваляе мінчанам і гасцям сталіцы наведаць музей і яго шэсць філіялаў,

ТЭАТРЫ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай камуны, 1.
Тэл./факс: 334 11 56.

- **31 сакавіка** — “**Яўген Анегін**” (опера ў 3-х дзеях) П. Чайкоўскага.
- **1 красавіка** — “**Вітаўт**” (балет у 2-х дзеях) В. Кузняцова. Пачатак а 18-й.
- **1** — **Канцэрт “Пад чароўнай пшчотай раманса”**. Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 18.30.
- **3** — “**Травіята**” (опера ў 3-х дзеях) Дж. Вердзі.
- **4** — “**Маленькі прынец**” (балет у 2-х дзеях) Я. Глебава.
- **4** — **Канцэрт “Опера-гала”**. Камерная зала імя Л.П.Александровскай. Пачатак у 19.30.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” МОЖНА НАВЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

МАГАЗІНЫ “БЕЛСАЮЗДРУК”

- Падземны пераход ст.м. “Пятроўшчына”.
- Падземны пераход ст.м. “Плошча Перамогі”.
- Праспект Незалежнасці, 44.
- Вуліца Валадарскага, 16.

КІЁСКІ “БЕЛСАЮЗДРУК”

- ст.м. “Няміга”, вул. М. Багдановіча.
- Праспект Пераможаў, 5.
- Вуліца Рабкораўская, 17.
- Праспект Незалежнасці, 168, В.
- Вуліца Лабанка, 2.

набыўшы ўсяго адзін білет у любым з іх.

- Аўтарскі праект Ахрэма Белабровіка **VKL3D**.
- Акцыя “**Вольнае піяніна**” — кожны дзень з 16.00 да 19.00.
- Выставы:
  - Выстава “**Беларусь: адраджэнне духоўнасці**”.
  - Выстава “**Ад рымскага дэнарыя да беларускага рубля**”.
  - Фотавыстава “**Беларусь у Першай сусветнай вайне. Брэсцкі мір**”, прысвечаная трагічнай гісторыі Беларусі ў пачатку XX стагоддзя.
  - Выстава “**1918: БНР — Ідэя. Край. Дзяржава (Крок да Незалежнасці)**”, прымеркаваная да 100-годдзя абвясчэння Беларускай Народнай Рэспублікі.
  - Выстава графікі Сальвадора Далі “**Боская камедыя**” — да 1 мая.
  - Сумесная выстава скульптара Сяргея Аганова і мастака-графіка Ігара Гардзіенка “**На адным полі ваюры**” — з 5 да 30 красавіка.

Філіялы музея

ДОМ-МУЗЕЙ І З’ЕЗДУ РСДРП

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 31а. Тэл.: 290 68 47.

- **Абноўленая экспазіцыя**, прымеркаваная да 100-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі (залы дапоўненыя новымі прадметамі амаль з усіх фондавых калекцый музея).
- Выстава “**Спартыўны алфавіт**” — да 22 красавіка.

МУЗЕЙ СУЧАСНАЙ БЕЛАРУСКАЙ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 38.
Тэл.: 327 46 11.

- Пастаянная экспазіцыя.

МУЗЕЙ ПРЫРОДЫ І ЭКАЛОГІІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 06 33.

- Экспазіцыі:
- “Сезонныя змены”.
  - “Вадаёмы і насельнікі прыбярэжных раслін”.
  - “Хвойны тып лесу і насельнікі змяшанага лесу”.
  - “Насельнікі ліставога і змяшанага лесу”.
  - “Ахоўныя прыродныя ўчасткі, рэдкія віды жывёл”.
  - Выстава “**Жывыя цмокі**” — да 2 жніўня.
  - Мінск, вул. Казінца, 117 (будынак кінатэатра “Электрон”).
Тэл.: +37529 123 60 53.
  - Выстава “**Сафары парк**” — да 31 жніўня.
  - Атракцыён “**Стужачны лабірынт**”.
  - Атракцыён “**Лазерны квэст**”.
  - Мінск, вул. Багдановіча, 9а.

Тэл.: 237 46 94.

- Выстава архідэй — да 1 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ТЭАТРАЛЬНАЙ І МУЗЫЧНАЙ КУЛЬТУРЫ

г. Мінск, Музычны зав., 5.
Тэл.: 220 26 67.

- Пастаянныя экспазіцыі:
- “Вытокі тэатральнай і музычнай культуры на беларускіх землях”;
  - “Музычная і тэатральная культура Беларусі ў Х — XIX стст.”;
  - “Беларуская музычная культура XX ст.”;
  - “Тэатральная культура Беларусі XX ст.”.

ГАСЦЁЎНА УЛАДЗІСЛАВА ГАЛУБКА

г. Мінск, вул. Старавіленская, 14. Тэл.: 286 74 03.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выстава жывапісу “**Неферціці. Сувязь часоў**” мастака кіно, тэатра і тэлебачання Уладзіміра Чарнышова — да 1 красавіка.
- Майстар-класы:
  - Музейныя заняткі “**Тэатральная лялька**” для дзяцей 5+.
  - Інтэрактыўныя музейныя заняткі “**Асновы акцёрскага майстэрства**” для дзяцей ад 5 да 10 гадоў.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАГА КІНО

г. Мінск, вул. Святрдлова, 4.
Тэл.: 327 10 75.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Персанальная выстава Славы Новаслаўскага “**Жыццё цудоўнае**” — да 3 красавіка.

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 327 11 66; 203 07 92.

- Музей працуе: пн. — выхадны, аўт. — нядз. — ад 10-й да 18-й, сер. — ад 12-й да 20-й.
- Пастаянная экспазіцыя.
  - Часовая экспазіцыя “**Чырванасцяжная Беларуская ваенная акруга. Гісторыя ў асобах**”, прысвечаная 100-годдзю Узброеных Сіл Рэспублікі Беларусь — да 25 мая.
  - Часовая экспазіцыя “**Пётр Машэраў: яго сэрца білася для людзей**” — да 13 жніўня.
  - Часовая экспазіцыя “**Хатынь і яе сёстры: трагедыя і памяць**” — да 20 красавіка.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК “НЯСВІЖ”

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02;

- +37529 551 80 51, + 37529 190 31 49.
- Палацавы ансамбль
- Пастаянная экспазіцыя.

- Выстава “**Жамчужыны Чорнай Паньні**” — да 7 мая.

- Гістарычны квэст “**Таямніцы і загадкі палаца Радзівілаў**”. Па папярэдніх заяўках. Сэктар экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці Вул. Гейска, 1.
- Пастаянная экспазіцыя. Ратуша Вул. Савецкая, 3.
- Пастаянная экспазіцыя.
- Квэст “**Выхадкі старога захавальніка**”. Па папярэдніх заяўках.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС “МІР”

г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 91, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія “**І зноў ажываюць паданні**”.
- Выстава “**Духоўныя вытокі малой радзімы**” — да 23 красавіка.
- Экскурсія з элементамі дэгустацыі “**У госці да Пана Каханку**”.
- Квэст “**Таямніца двух куфраў**”.
- Квэст “**Белы слон**”.
- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія “**Чароўная гісторыя ў Мірскім замку**”.
- Музейныя заняткі.
- Музейная фотопляцоўка.

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНА-МЕМАРЫЯЛЬНЫ МУЗЕЙ ЯКУБА КОЛАСА

г. Мінск, вул. Акадэмічная, 5.
Тэл.: 294 91 96.

- Экспазіцыі:
- “**Якуб Колас. Жыццё і творчасць**”.
  - Экспазіцыя “**Склеп**” на сядзібе Якуба Коласа.
  - Часовая экспазіцыя “**У любові да роднай зямлі**”, прысвечаная 100-годдзю выдання паэмы “Сымон-музыка” і 95-годдзю выдання паэмы “Новая зямля”.
  - Тэматычныя экскурсіі і лекцыйныя заняткі.
  - Тэатралізаваныя прадстаўленні паводле беларускіх народных казак.
  - Музейныя майстар-класы і заняткі.

Мультимедыйны комплекс “Чалавек. Асоба. Час”.

■ Пешая экскурсія “**Мясцінамі Коласа ў Мінску**”.

- Інтэрактыўныя праграмы для сямейных наведвальнікаў, квэст-гульні “**Таямніцы дома Песняра**”.
- Акцыі:
  - “**Самы лепшы дзень**” (дзень нараджэння ў музеі).
  - Віншаванне ад музея, фотасесія “**У дзень вяселля — у музей!**”

ДЗЯРЖАЎНЫ ЛІТАРАТУРНЫ МУЗЕЙ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Янкі Купалы, 4.
Тэл.: 327 78 66.

- Пастаянная экспазіцыя “**Шляхі**” з праглядам роліка ў 3D-фармаце і інтэрактыўнай зонай для дзяцей “**Хлопчык і лётчык**”, галаграфічным тэатрам.
- Інтэрактыўныя музейныя праграмы “**У пошуках папараць-кветкі**”, “**Вячоркі**”.
- Выставачны праект “**Абуджаная жалейка**”, прысвечаны цыклу патрыятычных вершаў Янкі Купалы 1918-га і прымеркаваны да 110-годдзя

выхаду яго першага зборніка — да 16 красавіка.

МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ГОРАДА МІНСКА

г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Філіялы Музея гісторыі горада Мінска

ГАРАДСКАЯ МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ ТВОРАЎ Л.Д. ШЧАМЯЛЁВА
г. Мінск, вул. Рэвалюцыйная, 10. Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- “**Жыццёвы і творчы шлях народнага мастака Беларусі Леаніда Шчамялёва**”.

МАСТАЦКАЯ ГАЛЕРЭЯ МІХАІЛА САВІЦКАГА

г. Мінск, пл. Свабоды, 15.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыі:

- “**Мастак. Грамадзянін. Герой**”. Прысвечаная Ганароваму грамадзяніну г. Мінска Міхаілу Савіцкаму.
- “**Мінск губернскай. Шляхецкі побыт**”.
- Персанальная выстава Нікаса Сафронава “**Вясна ўражанняў**” — да 22 красавіка.
- Выстава “**Браніслаў Пілсудскі (1866 — 1918). 3 Сахаліна да Закапанэ. Этнаграфічнае падарожжа**” — да 13 мая.
- Фотавыстава “**Погляд**” Леа Ціма (Мюнхен, Германія) — да 18 красавіка.
- Выстава дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва навуэнцаў Мінскай дзяржаўнай гімназіі-каледжа мастацтваў “**Таямніца цяпла**” — да 15 красавіка.

МІНСКАЯ ГАРАДСКАЯ РАТУША

г. Мінск, пл. Свабоды, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

Экспазіцыя:

- “**Мінск у гістарычнай прасторы. Картаграфічны кабінет**”.

МУЗЕЙ “ЛОШЫЦКАЯ СЯДЗІБА”

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 8.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ФЛІГЕЛЬ ЛОШЫЦКАГА СЯДЗІБНА-ПАРКАВАГА КОМПЛЕКСУ

г. Мінск, праезд Чыжэўскіх, 10.
Тэл.: 285 18 86.

Экспазіцыя:

- “**Кола часу**” — прадметы гарадской і сялянскай культуры кан. XIX — сяр. XX стст.

ЭКСПАЗІЦЫЯ “КАРЭТНАЯ”

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 8. Тэл.: 321 24 30.

- “**Сані • вазок; каляска • брычка; карэта • вупраж**” (пастаянная экспазіцыя па гісторыі гужавога транспарту жыхароў Мінска XIX — пачатку XX стст.).
- Віртуальная гульня “**Карэтны майстар**”.

ЭКСПАЗІЦЫЯ “МІНСКАЯ КОННАЯ ЧЫГУНКА”

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6.

- Экспазіцыя складаецца з некалькіх раздзелаў,

Па пытаннях размяшчэння рэкламы ў газеце “Культура” звяртайцеся па тэлефоне + 375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41, альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

якія распавядаюць пра жыццё Мінска 1890 — 1920-х гг.

АРХЕАЛАГІЧНЫ МУЗЕЙ

г. Мінск, вул. Кірылы і Мяфодзія, 6. Тэл.: 321 24 30.

- Выстава “**МотаВелаМінск. Двухкалёсная гісторыя**” — да 1 ліпеня.

АРТ-ГАСЦЁЎНА “ВЫСОКАЕ МЪСТА”

г. Мінск, вул. Герцэна, 2а.
Тэл.: 321 24 30.

- Выстава чэшскага шкла “**Колер святла: Петр Стаха і яго вучні**” — да 1 красавіка.
- Выстава жывапісу “**Правілы гульні Віктара Зубарава**” — з 5 красавіка да 6 мая.

ЛІДСКІ ГІСТОРЫКА-МАСТАЦКІ МУЗЕЙ

г. Ліда, вул. Перамогі, 37а.
Тэл.: (8-0154) 53 50 64.

Пастаянныя экспазіцыі:

- “**Прырода Лідчыны**”.
- “**Сучаснае мастацтва краю**” (жывапіс, графіка, скульптура, мастацкае шкло).

Выставы:

- Выстава “**Майстэрня заслужанага дзеяча мастацтваў Беларусі, сябра Саюза мастакоў Беларусі Уладзіміра Мурахвера**”.
- “**Вядзем пачатак мы ад Гедыміна..**”.
- Мемарыяльны пакой **Валентына Таўля**.
- Выстава са збору А.Фішбайна “**Рэчы побыту канца XIX — пачатку XX стст.**”.
- Музейна-вобразная зала “**Хрушчоўка 60-х**”.
- Выстава “**Вайны свяшчэнныя старонкі**”.
- Выстава “**Надзейны шчыт краіны**”.
- Выстава “**Падарожжа ў гарадскі і сельскі побыт**”.
- Выстава “**Жыве мая ліра нанова!**”

ДОМ-МУЗЕЙ АДАМА МІЦКЕВІЧА Ў НАВАГРУДУК

г. Навагрудак, вул. Леніна, 1.
Тэл.: (8-01597) 2 43 40 (каса).

Пастаянная экспазіцыя:

- “**Жыццё і творчасць Адама Міцкевіча**”.
- Пастаянныя выставы: “**Святло кухні Міцкевічаў**”, “**Малюнкі сельскага жыцця**”, “**Пан Тадэвуш**” праз час і народы”.

ГАЛЕРЭІ

“УНІВЕРСІТЭТ КУЛЬТУРЫ”

г. Мінск, пл. Кастрычніцкая, 1.
Тэл.: 327 26 12.

- Выстава “**Абожанае цела**”, створаная па выніках Міжнародных майстар-класаў іканапісу ў Навіцы (Польшча) — да 10 красавіка.
- Выстава “**Тэатр. Insight**”, прысвечаная 85-годдзю Вялікага тэатра Беларусі — да 10 красавіка.

УВАГА!
ТУТ МАГЛА БЫЦЬ ВАША А